ANUL II. — No. 10. OCTOMBRE 1891.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

ȘCÓLA NAȚIONALĂ DE BELE-ARTE DIN BUCUREȘTI

SECȚIUNEA DE SCULPTURĂ

ESPOSIȚIUNEA CONCURSULUÏ

PENTRU

MARELE PREMIU DE STREINATATE

NARCIS PRIVINDU-SE IN APA LIMPEDE A UNUI ISVOR, SE INAMORÉZĂ DE FRUMUSEȚEA CORPULUI SĔŬ

Iată subiectul care a fost dat de comisiunea profesorilor școleĭ de Bele-Arte din Bucureștĭ, pentru concursul mareluĭ premiŭ de streinătate în secțiunea de sculptură.

Printre atîtea gingașe legende ale Grecieĭ antice, fabula luĭ Narcis este într'adevĕr una din cele maĭ potrivite interpretăreĭ artelor plastice.

Ca simbol, Narcis personifică: mîndria, iubirea de sine. Narcis este însă și numele uneĭ florĭ cîntate de maĭ toțĭ poețiĭ grecĭ, închipuindu-șĭ că într'însa dórme sufletul unuĭ tînĕr înamorat de frumusețea corpuluĭ sĕŭ.

Ca personagiŭ din Mythologia grécă, fabula spune că Narcis se născuse la Thespies, avînd de tată pe rîul Cephisu și de mamă pe nimfa Liriopa.

Bătrînul cititor al destinelor Theresias, prezisese mameĭ luĭ Narcis: *că dacă el nu se va cunóște, nu se va vedea cît este de frumos, va trăi pînă la adîncĭ bătrînețe.* Din nenorocire, fiind-că altfel îĭ era scris în cartea Destinuluĭ, deși fugea în tot-d'a-una de privirea frumusețeĭ, cînd înplini 17 ani, tóte nimfele voiră să 'l iubéscă, dar inima'ĭ era tot atît de nesimțitóre pe cît 'ĭ eraŭ de frumóse chipul și corpul.

Nimfa *Echo* fu acea care de iubire pentru dînsul, 'șĭ perdu viața și fu schimbată într'o fîntînă. Multe alte nimfe avură aceiași sórtă, fiind că Narcis era nesimțitor la iubirea lor.

Una din nimfe însă desperată de atîta nepăsare, și ca să resbune pe tóte surorile eĭ desprețuite; imploră dreptatea zeilor. „*Cerule zise ea, fă să iubéscă și Narcis pe cine-va și să nu fie iubit*".

Acéstă rugăciune fu ascultată de Nemesis, zea resbunăreĭ, alțiĭ zic că ea fu auzită chiar de zeul Amor.

Astfel într'o ḑi, pe cînd Narcis era obosit de umblet și căută să se răcorească la apa limpede a unuĭ isvor; *'șĭ vĕḑu nenorocitul, pentru întîia dată figura'ĭ frumósă în oglindirea apeĭ* și astfel prezicerile destinuluĭ se împliniră. El deveni înamorat de frumusețea chipuluĭ sĕŭ. Narcis se admiră, întinde mîna și voește să atingă ființa atît de frumósă ce se presintă privireĭ sale . . . apropie buzele și voește să sărute acea figură atît de mult iubită și totul fuge, se depărtéză de el. Este victima uneĭ nenorocite ilusiĭ care 'l înebunește.

Privește, privește fără sațiŭ . . . pînă ce puterile'ĭ sfîrșite; cade sdrobit pe țĕrmul înverzit al aceluĭ isvor. Cere mórtea zeilor care făcĕnduli-se milă de el, îl schimbă într'o flóre ce de atuncĭ pórtă numele luĭ și care crescĕnd tot-d'a-una pe țĕrmul apelor, 'șĭ reflectă frumusețea formeĭ sale în luciul lor.

Și poezia și artele plastice, găsiră în personificarea luĭ Narcis, o mină nesecată de esploatat și într'adevĕr din epoca cea maĭ depărtată a antichităței grece și pînă în ḑilele nóstre, maĭ toțĭ poețiĭ ceĭ marĭ ca și sculptoriĭ și pictoriĭ celebri, cîntară și personificară imagina nenorocituluĭ Narcis.

Pentru poețĭ suferințele luĭ Narcis, pentru sculptorĭ și pictorĭ, gingășia corpuluĭ sĕŭ tînăr, espresiunea figureĭ sale, care se privește în luciul limpede al isvórelor, fură prilegiurĭ ademenitóre ce 'ĭ atrase, ca să cînte saŭ să imortaliseze pe pînzele lor și în marcurile lor, imagina luĭ Narcis.

Astfel Poussin și Claude Laurin, douĭ din ceĭ maĭ celebri pictorĭ francezĭ, aŭ făcut din fabula luĭ Narcis, subiectul unora din cele maĭ norocite tablourĭ.

Sculptorul italian *Calderari*, a făcut un Narcis celebru. Dar printre ceĭ maĭ frumoșĭ Narcișĭ care împodobesc muzeele Europeĭ, afară de celebrul Narcis antic găsit în săpăturile din Pompea, este Narcisul sculptoruluĭ Gaetano Manfredini espus la Paris în 1855 în timpiĭ din urmă d. Paul Dubois, directorul școleĭ naționale de Bele-Arte din Paris; a făcut unul din ceĭ maĭ norocițĭ Narcișĭ care esistă în sculptură. In zvelteța corpuluĭ sĕŭ, în frumusețea formelor sale, în espresiunea nedescriptibilă a pasiuneĭ cu care privesc ochiĭ sĕĭ, d-nu Dubois a dat cea maĭ adevĕrată personificare a figureĭ luĭ Narcis.

. . . .

Negreșit, este departe de noĭ ideea d'a compara lucrarea d-luĭ Atanase Constandinescu, autorul luĭ Narcis, espus la școla de Bele-Arte, cu operile reputate ale maestrilor de care am vorbit. Cînd însă cine-va cunóște condițiunile puțin favorabile în care se pot studia pînă acum artele la noĭ; cînd maĭ cu deosebire se știe că afară de gravurile ce se arăt elevilor la cursul de estetică, la noĭ nu sunt nicĭ muzee nicĭ sălĭ de Calcografie, nimic în fine care să facă zilnica educațiune a ochiuluĭ acelora ce se destin artelor plastice; atuncĭ credem că ar fi o nedreptate, să nu recunóștem în opera d-luĭ Constandinescu calitățĭ îndestulătóre, spre a aproba decisiunea juriuluĭ care a dat d-luĭ Constandinescu premiul de streină-

tate, puindu-l astfel în posițiune, ca în timp de 3—4 anĭ trecuțĭ în Franța și în Italia să 'șĭ pótă complecta acolo studiele începute în școla nóstră de Bele-Arte din Bucureștĭ.

Sunt, este adevĕrat, óre-care greșelĭ în lucrarea d-luĭ Constandinescu ; astfel 'ĭ s'ar putea imputa chiar o disproporțiune a brațelor și gambelor în raport cu mărimea întrégă a corpuluĭ.

'I s'ar putea imputa lipsa uneĭ căutărĭ maĭ artistice a formeĭ mînilor și piciórelor. Torsul chiar al Narcisuluĭ d-luĭ Constandinescu, nu are îndestul aspectul *forțeĭ* și *eleganțeĭ* de care antichitatea grécă, ne a lăsat atîtea esemple. Orĭ-cum însă, cu tóte aceste defecte, este în întregul lucrăreĭ domnuluĭ Constandinescu, o concepțiune care respunde cerinților plastice ale sculptureĭ.

Maĭ din tóte părțile de unde privim statueta sa, ea presintă liniĭ armonice, ceea ce este una din cele maĭ marĭ dificultățĭ de învins în statuerie.

Capul statuĭ d-luĭ Constandinescu, are de sigur calitățĭ superióre de espresiune și de modelat, ceea ce și trebue să fi autorisat pe juriŭ, să premieze opera espusă și să aibă maĭ probabilitatea că junele concurent, mergĕnd în streinătate și avĕnd acolo prilegiul să complecteze, prin lungĭ observațiunĭ și studiĭ îndemînarea cunoștințelor sale practice d'acum dobîndite ; va putea într'o ḑi întors în țară să continue lîngă profesoriĭ sĕĭ opera de nașterea artelor plastice în Romînia.

*

Ar fi timpul însă ca guvernul care a dat într'aceștĭ din urmă anĭ atîtea probe de solicitudinea sa, pentru respîndirea instrucțiuneĭ în țară, să se gîndéscă și la desvoltarea artelor, pentru care romîniĭ aŭ o deosebită aptitudine și care vor putea face într'o ḑi chiar prosperitatea materială a țăreĭ nóstre.

Nu avem localurĭ pentru școlele nóstre de Bele-Arte, nu avem local nicĭ chiar pentru cel maĭ mic muzeŭ de pictură și sculptură. Nu avem o singură sală făcută în condițiunile cerute de artă, pentru o esposițiune permanentă unde artiștiĭ formațĭ să 'șĭ pótă espune operile lor.

Sunt atîtea fapte marĭ în istoria trecutuluĭ nostru ; sunt atîtea fapte vrednice de amintire, care s'aŭ petrecut chiar sub ochiĭ noștri, într'acest din urmă pătrar de secol, pe care penelul pictoruluĭ și dalta sculptoruluĭ, le ar putea transmite viitoruluĭ, pentru fala generațiuneĭ nóstre.

Privirea unor asemenea opere cu care am împodobi muzeele și piețele nóstre publice, ar contribui de sigur maĭ mult de cît orĭ-ce, la iubirea dintre noĭ și la respectul ce datorim acelora care aŭ lucrat pentru mărirea și prosperitatea patrieĭ nóstre.

S.

CRONICA ARTISTICA

Tot ce se póte spune despre mișcarea nóstră artistică este că ea nu există. Suntem reduşĭ la câțĭ-va pictorĭ carĭ rătăcesc ca niște suflete pedepsite pe stradele nóstre. Dar și eĭ par maĭ preocupațĭ de a-șĭ *boi* cliențiĭ, de cît a-'șĭ zugrăvi pînzele.

Gustul publiculuĭ nostru este pe deplin satisfăcut cu tinichelele poleite care strălucesc la vitrinele cîtor-va dughenĭ de obiecte de artă. Iar un Barbedienne din Leopoldstadt se însărcinéză să inițieze pe naiviĭ ieșenĭ la frumusețele antichitățeĭ.

Școla nóstră de *Bele-Arte* s'a transformat încetul cu încetul într'un muzĕŭ de antichitățĭ . . . . viĭ, iar acele cîte-va pînze, nu fără óre-care valóre carĭ constituesc așa numita Pinacotecă, staŭ grămădite în cîte-va camere întunecóse. Painjeniĭ singurĭ maĭ visitéză pînzele colbăite.

Așa fiind lucrurile, ceĭ carĭ n'aŭ rupt orĭ-ce relațiĭ cu arta, trebue să fie înzecit recunoscătorĭ acelor cîțĭ-va amatorĭ care-'șĭ maĭ procură cîte o pînză saŭ un bronz autentic. Printre aceștia este și d. Gr. M. Buicliu, care a adus de curînd din Florența, două marine, semnate Aivasovsky.

Dacă am fi maĭ puținĭ indiferențĭ la tot ce ne privește, de departe saŭ de aprópe, cu toțĭ ar fi trebuit să știm că pictorul rus, a căruia celebritate este europénă, are óre-care legăturĭ cu orașul nostru. Mama luĭ Aivasovsky este din Iașĭ. Tatăl sĕŭ Aivas, fiŭ de negustorĭ armenĭ din Crimea, a venit pe locurile acestea. In Galiția el și-a pus terminația poloneză la códa numeluĭ și a devenit ast-fel Aivasovsky. Familia Aivas a avut pînă maĭ de unăzĭ representanțĭ în orașul nostru.

Aivasovsky este printre artiști astăḑĭ în viață cel maĭ însemnat pictor de marine. Nimenĭ ca dênsul n'a știut să fixeze pe pînză diferitele stărĭ ale măreĭ cînd melancolică, cînd plină de viață, cînd turbată și înspăimîntătóre. Pînzele luĭ aŭ fost egalminte admirate la Petersburg și la expozițiile din Paris și din Italia.

Ințelege orĭ-cine că ne este peste putință să vorbim aicĭ, fie cît de în fugă, de tóte tablourile celebrate ale maestruluĭ rus. Ele sunt fără numĕr, căcĭ fecunditatea sa este surprinzătóre.

M. S. Regele nostru posedă în galeria sa unul din cele maĭ celebre. El reprezintă un epizod dintr'un naufragiŭ care a avut loc în marea de Azof în anul 1885. O corabie surprinsă de furtună s'a înecat și din tot echipajul a scăpat un singur matelot, care a stat aninat de un catarg 5 ḑile pînă cînd un vapor care trecea pe acolo l'a cules.

Tabloul este de o frumusețe înspăimîntătóre. Valurile măreĭ furióse se ridic pînă la cer și pare că auzĭ mugetul îngrozitor al furtuneĭ. Pe un vîrf de catarg, abia un fir de paiŭ, stă agățat un suflet de om. Nu poțĭ să priveștĭ acéstă scenă fără să te simțĭ cuprins de o nespusă emoție.

Un alt tabloŭ al căruia istorie merită să fie spusă, este acel care se află acum în Englitera, ni se pare, și al căruia fotografie o avem sub ochĭ. El reprezintă o turmă de oĭ luată de un viscol și aruncată în mare. Aivasovsky, a căruia locuință se află pe malul Măreĭ în micul port Teodosia, avea o însemnată turmă de oĭ de astrakan. Intr'o zi o furtună de omăt le-a asvîrlit în mare, spre marea grózǎ a acelor însărcinațĭ cu paza lor. Cînd a fost adusă acéstă veste proprietaruluĭ, el a primit'o cu surîsul pe buze. S'a pus îndată și a imortalizat scena pe pînză și se zice că prețul tablouluĭ 'l-a mîngîiat de perderea oilor.

Tablourile aduse de d. Buicliu represintă unul un apus de sóre în Baia de Napoli și altul un rĕsărit de lună pe Marea-Négră.

Baia de Napoli este o pînză de o lumină extraordinară. Sórele se gătește să dispară sub orizon. O roșață rubinie înconjóră discul alb-gălbui al sóreluĭ.

Marea este de un albastru delicios, e lină, e feerică.

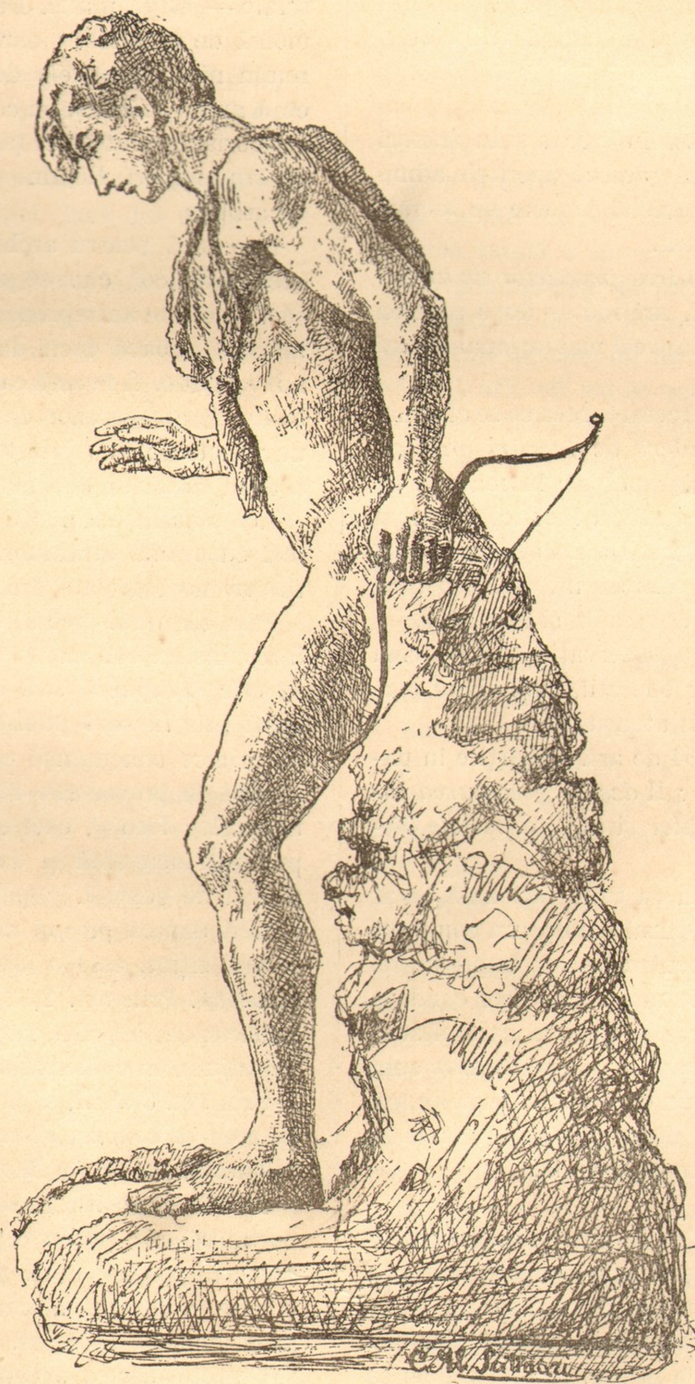
Pe mal, în umbra caldă, staŭ cîțĭ-va pescarĭ strîngîndu-șĭ năvodul. Două bricurĭ plutesc a lene pe sînul azuriŭ al golfuluĭ.

O nesfîrșită melancolie te coprinde, privind acest tabloŭ în care notele strălucitóre ale unuĭ apus de sóre formézǎ o deliciósă simfonie în roș.

Al doilea tabloŭ, *Rĕsăritul luneĭ pe Marea-Négră*, póte fi considerat ca contrastul celuĭ dintîĭ. Totul este confundat în obscuritate. Noriĭ groșĭ acoperă cerul. De o dată dintr'un colț apare luna cu discul sĕŭ luciŭ și argintiŭ. O zare de lumină se aruncă pe mare. Efectul este surprinzător. Incetul

SCOALA DE BELE-ARTE

CONCURSUL PENTRU MARELE PREMIU

Narcis privindu-se în apă

cu încetul vasul cu pînze care se află pe planul al doilea, ese din întuneric. In jur să simte pacea și misterul. O barcă mînată de treï vîslașî conduce un călător înspre vas. El este așteptat acolo, căcï focurile nu s'aŭ stins încă. Mărturisim că tóte preferințele nóstre sunt pentru acéstă pînză, al căruï efect este prodigios. De-și din ulti-ama manieră a maestruluï, din aceia în care uniï criticï de artă se acordă a găsi óre-care moleciune de penel, în judecata nóstră, acest tabloŭ póte fi pus printre cele însemnate ale mareluï pictor.

(Era-Nouă)

LUCRARILE PUBLICE
și
CAETELE DE SARCINI

In numĕrul 8 al *Analelor* am arĕtat în trécăt și în trăsurï generale situația anormală în care se găsesce diferitele administrațiï publice, când aŭ să-șî pregătéscă proecte de lucrărï saŭ să esecute clădirile ce aŭ proectat.

Asupra părțeï întîiŭ, adică, *întocmirea proectelor de architectură*, vom reveni în mod special, arĕtînd — după părerea nóstră — care ar fi modul de procedare cel maï rațional și maï folositor pentru administrație.

Pentru un moment, vom lua în cercetare, ceea ce se chiamă, *condițiï generale pentru întreprinderï de lucrărï publice*, care este *legea* Ministeruluï lucrărilor publice în materie de întreprinderï, lege ce noï o credem cu totul insuficientă, maï cu sémă pentru lucrările de architectură. Ḑicem pentru lucrărï de architectură, de óre ce ele de și aŭ fost întocmite pentru lucrărï de podurï și șosele, trec de aplicabile și clădirilor.

Spre o maï complectă lămurire a observațiunilor ce vom face, dăm (în notă) coprinsul acelor condițiï, subliniând părțile asupra cărora atragem maï mult atențiunea.

Aceste condițiï generale coprind 54 de art. împărtite în patru capitole : I *despre adjudecațiï ;* II *despre esecutarea lucrărilor ;* III *despre regularea plăților* și al IV *deosebite dispozițiunï.*

Impărțéla pe capitole, se vede a fi cu totul rațională, și ar crede cine-va să găséscă în art. fie-căruï capitol un complect de detaliurï și de regulï de urmat pentru fie-care împrejurare. De la prima lectură însă, maï amĕnunțită a acestor condițiï, orî-cine va observa că pe de-o parte la fie-care capitol sunt articole ce trebuesc trecute la alt capitol, iar pe de alta sunt multe dispozițiï carï se contradic prin coprinsul diferitelor art. saŭ aliniate, ast-fel că — deosebit de numerósele lipsurï ce aŭ — aplicarea acestor condițiï este imposibilă.

Să probăm acésta :

Primul capitol al acesteï condițiï, este intitulat, *despre adjudecațiï*, și în 11 art. pretinde a ne da tóte regulele de urmat pentru ca o licitație să fie bine făcută și în mod serios.

Am ḑis maï sus că titlul capitolelor e fórte rațional, dar materia e cam amestecată, ast-fel de la primul capitol vedem că acéstă eróre se dă pe față, căcï art. 5, 10 și 11 n'aŭ nimic a face cu licitația, ci se refer la chestiunï de plățï (art. 11) saŭ la capitolul „osebite dispozițiunï“ (art. 5 și 10).

Prin art. 1 se stabilesce calitatea concurenților admisibilï la licitație, adică: *să justifice că sunt inginerï, architecțï saŭ antreprenorï cu certificate că a executat lucrărï importante, etc.* și justificarea să se facă prin acte autentice.

Singur acest prim articol, este un labirint de imposibilitățï și contradicerï cu drépta judecată și cu legile țĕriï chiar, cea ce a făcut că aplicarea luï este părăsită de chiar Ministerul Lucrărilor publice. In adevĕr, nimic maï frumos de cît ca la orî-ce licitație de lucrărï să nu se priméscă de cît ómenï specialï; dar e posibil óre ca pentru orî-ce mică lucrare de cîte-va sute de leï să cerï concurenților diplomele și certificatele ce aŭ ? și încă nu certificate de micï lucrărï, ci de *lucrărï publice importante.* Negreșit că nu. Dar atuncï, ce normă să avem? nimic decît bunul plac al administrațiï. Iacă dar că de la prima linie, aceste condițiï păcătuesc, se fac înlăturabile prin chiar coprinsul lor.

Să admitem însă că am fi absolutï și am avea să aplicăm acéstă dispoziție la orî-ce lucrare și de orî-ce importanță. Atît cît e vorba de inginerï, lucrul e limpede, va presenta certificatul scóleï de inginerie — recunoscută de guvernul romîn —, și alt nimic. Dar un architect ce va presenta ? Diplomă de architect ? dar din ce scólă ? căcï pînă aḑï statul romîn nicï n'are scólă de architectură, nicï n'a stabilit, din ce a nume scóle, și cu ce a nume certificate cine-va póte fi catigorisit architect în țara romînéscă, — după cum s'a făcut pentru inginerï. Rĕmîne dar, iar bunul plac al administrațiï, ca arbitru.

Dar dacă pentru architecțï, este o dificultate dispozițiele acestuï articol, cum se póte resolva situația antreprenorilor, căçï, scolï de antreprenorï nu sunt, și nefiind admis la nicï o licitație publică decît dacă a maï fost antreprenor, nimenï nu va putea fi în astă categorie, căcï ne putînd să aibă certificate de antreprenor decît dacă a făcut o lucrare publică, nu va putea nicï o dată lua o primă lucrare, de unde să încépă a avea calitatea certificată de antreprenor.

Aci rĕmîne iar loc deschis abusuluï și bunuluï plac, și maï cu seamă străinilor, căcï singurï vor putea veni cu certificate necontrolate din țara lor.

Prin aliniatul treï al art. 1 se stabilesce pe ce basă póte fi respins un concurent de la licitație, adică, *dacă aŭ probat că este incapabil saŭ de rea credință, cînd aŭ maï executat alte lucrărï publice.* Dar cum va ști o administrație, că printre concurențiï ce i are în față, nu sunt și de aceia ce cad în prevederile al. al treilea de la art. 1? prin nicï un mijloc formal, căcï nu s'a luat nicï o mĕsură ca antreprenoriï incapabilï și de rea credință să fie înscrișï într'un tabloŭ de control.

Iacă dar că primul articol, cu un coprins așa de pompos și pretențios, este o dispoziție absolut inadmisibilă și inaplicabilă. Prin art. 2, 3 și 4 se referă la modul de a face publicatiele, a priimi garanțiele provisoriï și efectua operația licitațiuniï în conformitate cu legea comptabilitățiï.

Prin art. 6 al. II, se prevede ca *seria de prețurï să fie pusă în vederea concurenților înainte de ḑiua adjudicațieï, prin publicațiï făcute în Monitorul oficial,* etc.

Acéstă dispoziție ni se pare de mare folóse, de o mare importanță, căcï pe de o parte se înlesnește concurenților cunóșterea prețurilor, iar pe de alta se evită fraudele ce se pot comite în dosarele administrațiunilor, prin înlocuirï saŭ rectificărï de țifre în devise.

Cu tóte acestea, acéstă bună dispoziție nu e aplicată la *nicï o licitație,* nicï chiar la acelea ale Ministeruluï lucrărilor publice, autorul și patronul acestor condițiunï.

Prin art. 7 stabilește că licitația nu este valabilă de cât după aprobarea sa de Minister. Dispozița pare fórte natural, atîta cît e vorba de o formalitate legală de îndeplinit, adică ca Ministerul să examineze actele și să aprecieze dacă póte aproba licitația. Dar nu trebue nicï o limită de timp acesteï aprobărï saŭ neaprobărï ?

Nu se lasă óre — prin necomplectarea acesteï dispozițiï —

un larg loc la șicane din partea administrațieĭ, față cu un antreprenor neagreat? De sigur că da.

Să ne închipuim un antreprenor, ce vine de la Dorohoiŭ la Bucureștĭ, pe cheltuială de drum și otel și cu garanția împrumutată, pentru o lucrare de un milion, și după licitație, în loc să aibă un rezultat imediat, e forțat să aștepte o lună, pînă ce se respunde că licitația nu e aprobată. Iacă acest om expus la o lună de cheltuelĭ oneróse de oțel, drum și procente, pe când ar fi putut fi scăpat de aceste sarcinĭ, dacă dispozițiele art. 7 ar fi fost complectate cu limitarea termenuluĭ de avisare asupra licitațieĭ.

Prin art. 8 se prevede la finele al. întîiŭ, că *o dată cu contractul, se va libera antreprenoruluĭ și copiĭ de pe piesele proiectuluĭ*. Orĭ care sunt piesele proiectuluĭ, dacă nu desenele ce'l compun și devisele? Decĭ antreprenorul, după acéstă disposiție, are dreptul a le cere gratis.

Prin art. 9 însă se prevede că: *antreprenorul va fi obligat a scóte cu a sa cheltuială copiĭ de pe planurĭ și cele-l'alte piese*, etc.

Care din aceste doue dispozițiĭ rĕmîne dar valabilă? de sigur aceea care va place administrațieĭ. Iacă dar un noŭ loc la abus.

Art. 10 și 11, este referitor la domiciliŭ și la avansurĭ, decĭ rĕŭ puse în acest capitol al adjudecațieĭ.

Vedem dar, din cele arĕtate maĭ sus, că întreg capitolul adjudicațiunilor, este compus din dispozițiĭ inaplicabile, vexatoriĭ saŭ cu cîmp deschis la abusurĭ de tot felul, — iar unica disposiție bună de la al. doue art. 6, neaplicată.

Pe ce temeiŭ și cu ce încredere dar putem ține licitațiĭ de milióne — cum e casul marelor edificiĭ publice ce se fac acuma — dacă dispozițiunile oficiale sunt așa de defectuóse.

Consecința imediată este că antreprenoriĭ serioșĭ se retrag, rĕmînînd numaĭ ceĭ naivĭ saŭ ceĭ ce se bizue pe *o dulce* interpretare a condițiunilor.

Cea ce am constatat la capitolul *„despre adjudecațiĭ“*, se observă și la cele-l-alte capitole, adică: lipsă de lămurire, contradicere și equivoc.

Să trecem la capitolul *„despre executarea lucrărilor“*: Prin art. 12 se prevede că antreprenorul n'are voe — sub pedépsă de a fi pus în regie — a trece asupra alteĭ persóne, în total saŭ în parte lucrările adjudecate asupră-ĭ.

In cea ce privesce trecerea lucrăriĭ în total asupra alteĭ persóne, dispozitia din art. 12 ni se pare rațională, de-óre-ce administrația nu póte să fie expusă a'șĭ vedea lucrările pe mîna unuĭ antreprenor fără nicĭ o garanție morală și materială, după bunul plac al primuluĭ contractant; în cea ce privesce însă cedarea lucrărilor, în parte, dispozitia dă loc la abus, pe cît timp nu se explică, ce se înțelege prin acésta, căcĭ usul este a da parte din lucrărĭ în sub-antreprindere — pe rĕspunderea antreprenoruluĭ principal — știut fiind că un antreprenor nu póte avea ateliere de ferărie, tîmplărie, sobărie, tinichigerie, etc., decĭ silit este a ceda aceste lucrărĭ parțiale diferiților specialiștĭ.

Prin art. 14 al. al douilea, se prevede ca antreprenorul să verifice planurile pe teren înainte de începerea lucrărilor, sub pedépsă de a nu i se plăti lucrările ce ar resulta din diferințe, dacă acele diferințe n'aŭ fost anunțate înainte.

Acéstă disposiție ni se pare cu totul onerósă și nedréptă. Maĭ întîiŭ, cum póte un antreprenor — care prin art. 13 e obligat a începe imediat lucrul — să stea cu lucrarea spre a verifica planurile pe teren. Intru cît e drept a face rĕspundĕtor pe un antreprenor de greșelile architectuluĭ care a făcut proectul?

Póte óre antreprenorul ști dacă cotele arătate pe plan, pentru fondațiĭ sunt exacte? de sigur că nu. Atuncĭ cum póte fi făcut responsabil, în casul cînd s'ar găsi diferențe la facerea fondațiunilor.

Deosebit de acésta, un proect important, se face în cîte-va lunĭ de muncă și cu un biuroŭ special, și architectul nu crede cu cale a'șĭ lua asupra, complecta exactitate a calculelor, prevĕḑînd o forte sumă pentru lucrărĭ neprevĕḑute, și cu tóte acestea prin dispozițiele art. 14 vrem să cerem antreprenoruluĭ ca în cîte-va ḑile să spue ce diferențe sunt. Acesta e să credem pe antreprenor de ḑecĭ de orĭ maĭ forte ca architectul ce face proectul, cea ce nu este admisibil.

Prin art. 15 se obligă antreprenorul (ne inginer saŭ architect) a avea la punctul lucrăriĭ o *persónă cu cunoscințe speciale*.

Acéstă disposiție pare a tinde să remedieze un rĕŭ care resultă din împrejurarea că lucrările se pot da și la ómenĭ ne specialĭ; dar în casul acesta trebuia stabilit calitatea persóneĭ cu cunoscințe speciale, de-óre-ce se póte da loc la abus de o parte și alta prin alegerea saŭ confirmarea.

Prin art. 16, se stabilesce că antreprenorul e dator a executa lucrărĭ în plus, saŭ a face reducerĭ, pînă la 20% din valórea totală a întreprinderiĭ, fără a avea dreptul să pretindă schimbarea de preț. Acéstă disposiție ni se pare ne explicată, de-óre-ce licitația se ține pe seriĭ de prețurĭ, adică pe prețurĭ unitare, iar nu pe valórea contractuluĭ, decĭ antreprisa — atît cît nu se schimbă natura și greutatea de execuție a lucrăriĭ — nu póte avea de pretins nimica. Și apoĭ, dacă admitem ca sporul saŭ reducerea să nu trécă de 20%, cum rĕmîne cu casul cînd lucrările în plus vor trece de 20%, condițiunile ne ne spune nimic, ca și cum ar fi voit să lase pe antreprenor și administrație a trata casul după bunul plac și după circumstanțe, cea ce nu póte fi admisibil.

Prin art. 18 se cere ca la fie-care punct de lucrare să se afle un registru în care să se înscrie ordinele ce se daŭ antreprenoruluĭ.

Acéstă mĕsură este fórte bună, căcĭ prin scriptele registruluĭ se póte stabili cele petrecute pe șantier, dar óre acéstă mĕsură póte fi aplicabilă la orĭ-ce întreprindere cît de mică; iarășĭ o insuficiență de explicație și un loc liber la favóre saŭ șicane.

Prin art. 21 se prevede ca antreprisa să'șĭ facă îndoelile cu formă legală; iar în cas cînd s'ar dovedi că nu 'șĭ-a ținut angajamentele către lucrătorĭ saŭ furnisorĭ, administrația să facă plățĭ în comptul antreprenoruluĭ.

Mĕsura este fórte dréptă și fórte rațională, căcĭ numaĭ prin plată regulată și onestă, furnisoriĭ și lucrătoriĭ vor da concursul în mod cinstit și cu grije, cea ce este și în interesul statuluĭ; de-óre-ce furnisorul rĕŭ plătit va aduce material rĕŭ, iar lucrătorul va face lucrare próstă.

Dar care e mijlocul statuluĭ de a controla pe antreprenor în ast caz? nicĭ unul, căcĭ condițiunile nu hotărăște nimic în astă privință. Iacă dar și aci o lipsă, care anihiléză o disposiție așa de bună.

Prin art. 22 se cere între altele, ca antreprisa să aibă în sarcina sa cheltuelile de înprejmuire, luminat și pază pînă la primirea definitivă. Acéstă obligațiune credem că nu e de loc justă, căcĭ după primirea provisorie orĭ-ce lucrare este dată în serviciŭ, decĭ antreprenorul nu póte fi obligat la maĭ mult decît la întreținerea lucrărilor și la refacerea celor rĕŭ făcute.

Art. 23, 24, 25 și 26 coprinde dispozițiĭ ce se refer la podurĭ și șosele, decĭ fără interes pentru noĭ.

Prin art. 27 se repetă ceea ce s'a ḑis prin art. 25 al. 2 și 3, cu deosebire că prin art. 25 antreprenorul este responsabil

pînă la primirea definitivă de reaua construcţie, iar prin art. 27, numaĭ pînă la primirea provisorie. Rĕmîne dar la bunul plac al administraţieĭ a aplica art. 25 saŭ 27 după cum i va conveni.

Prin art. 31 se stabileşte că înainte de primirea provisorie, orĭ-ce degradare provenită din rea construcţie, negligenţă saŭ neprevedere, priveşte pe antreprenor.

Acéstă dispoziţie nicĭ nu-şĭ maĭ avea locul a se pune, de óre-ce antreprenorul e obligat a preda pentru primirea provisorie lucrările în bună stare.

Ceea ce e însă cam curios, este urmarea coprinsuluĭ acestuĭ art., şi anume:

In cas de stricăciunĭ provenite din forţă majoră precum: potop, cutremur, resbel, antreprenorul nu va putea pretinde despăgubire de cît cînd s'ar fi constatat că asemenea pagube nu s'ar fi putut înlătura prin maĭ bune disposiţiĭ saŭ maĭ de aprópe priveghere a antreprenoruluĭ.

Acéstă dispoziţie e piramidală. Vrea să ḑică ca un antreprenor să aibă drept la despăgubirĭ în cas de *potop, cutremur* saŭ *răsboiŭ,* trebue să probeze că el *antreprenorul* a făcut tot posibilul să le evite, dar n'a avut ce face.

Fără comentariĭ.

Prin art. 32 se stabileşte că lucrările neprevĕḑute se vor face de stat în regie saŭ prin altă antrepriză, etc., fără ca antreprenorul să pótă ḑice ceva.

Acéstă mĕsură ni se pare fórte equivocă, căcĭ nu spune nimic de casul cînd statul şi antrepriza ar putea cădea de acord, ast-fel că ne fiind dispoziţie hotărîtă, se póte fórte bine ca să se comită abus saŭ şicane dintr'o parte saŭ alta.

Cele-l'alte articole 33, 34, 35, 36 reguléză modul de procedare în cas de mers încet al lucrărilor, în cas de faliment saŭ mórtea antreprenoruluĭ.

Din cele de maĭ sus resultă că şi acéstă a doua parte a condiţiunilor lasă fórte mult de dorit în ceea ce privesce desvoltarea, redactarea şi înţelesul articolelor ce coprinde.

Partea a III-a se referă la *regularea plăţilor*, şi se vede desvoltată în art. 37—50.

In acéstă parte, avem de remarcat, maĭ puţine lipsurĭ saŭ nepotrivelĭ, ast-fel:

Prin art. 38 se ḑice că *plăţile pentru lucrărĭ esecutate se vor calcula după adevĕratele cantităţĭ de lucru şi după preţurile adjudecaţieĭ.*

Acĭ însă ne lovim de o dificultate fórte mare: care sunt adevĕratele cantităţĭ de lucru într'o lucrare? La lemnărie, se va socoti încheeturile? la tinichigerie, se va socoti încheeturile? la zidăriĭ, se va scade coşurĭ, gheremele, capete de grinḑĭ, etc.?, la tenceulĭ de faţade, se va desvolta ciubucele? etc. etc. Tóte aceste detaliurĭ trebuesc lămurite în coprinsul condiţiunilor saŭ a se impune prin devis, ceea ce e maĭ greŭ. In tot casul cu disposiţia art. 38 aşa cum e prevĕḑută, se póte abusa în modul cel maĭ scandalos.

Prin art. 44 se stabileşte că, *întreţinerea va fi de un an, socotit de la data priimirĭ provisoriĭ.*

Orĭ-care este acéstă dată? Aceea a procesuluĭ-verbal întocmit de dirigintele lucrărĭ la epoca prevĕḑută prin contract pentru predarea provisorie. Aşa şi este drept.

Prin art. 45 însă, alin. 5 se prevede că *anul de întreţinere începe de la data aprobăriĭ procesuluĭ-verbal de primire provisorie.*

Iacă dar în douĕ articole disposiţiĭ nu numaĭ contrariĭ, dar carĭ pot da loc la un mare abus, şi anume:

Prin art. 13 se prevede că nicĭ o recepţie provisorie saŭ definitivă nu se póte face de la 1 Noembre pînă la 1 Martie; — decĭ în vederea acestuĭ articol, dirigintele lucrăreĭ va face recepţie înainte de 1 Noembre cu cîte-va ḑile cel puţin. După art. 44, anul de întreţinere, începe imediat de la data aceteĭ recepţiĭ, iar după art. 45, anul de întreţinere curge de la data aprobăriĭ primiriĭ provisoriĭ. Ce póte resulta de acĭ? Un neajuns fórte mare pentru antrepriză, căcĭ dacă administraţia nu'l agreéză, póte fórte bine să nu i dea aprobarea decît după 1 Noembre, şi cum după 1 Noembre, priimirĭ definitive nu sunt permise, conform art. 13, va resulta o amînare de patru lunĭ cel puţin a recepţiĭ definitive, decĭ patru lunĭ de perdere de interese, plus degradările ce o iarnă în plus va aduce lucrărilor.

Ultimul capitol *„osebite dispoziţiĭ“* coprinde numaĭ cincĭ articole (50—54) de puţină importanţă, fiind în parte repeţire de disposiţiĭ deja trecute în alţĭ articolĭ. Observăm numaĭ că primul articol (art. 50) păcătueşte prin a lăsa loc la şicane, ca multe articole din aceste condiţiĭ, şi anume:

Se ḑice că, plata lucrărilor efectuate se va face în limita fondurilor bugetare, iar în cas de întrecerea acestor fondurĭ, prin lucrărĭ suplimentare saŭ neprevĕḑute, antreprenorul să fie obligat a aştepta realisarea fondurilor nouĭ.

Orĭ-cine póte vedea cît de elastică póte fi acéstă disposiţie, căcĭ resursele nefiind decît fondurĭ extraordinare saŭ noul budget, se póte fórte bine ca să fie trecut cu vederea — din spirit de şicană — şi să nu se obţie fondul necesar decît peste un an saŭ cînd va voi administraţia.

Pînă acĭ am arătat numerósele defecte ce coprind aceste condiţiĭ, pentru a pune în evidenţă, absoluta necesitate ce este de a se face nişte condiţiĭ maĭ complecte şi maĭ resonabile.

Spre a nu trece de criticĭ, fără ideĭ, ne vom permite — în numĕrul viitor — a presenta *proectul nostru de condiţiĭ generale şi speciale, saŭ caetul de sarcinĭ* pe care 'l vom supune desbateriĭ.

In cea ce priveşte *condiţiunile pentru buna executare a lucrărilor de artă* (?) ale Ministeruluĭ de Lucrărĭ Publice, ele fiind făcute special pentru *podurĭ şi şosele,* le dăm acĭ ca document, spre a se vedea cît de greşite sunt administraţiele ce se refer la ele pentru lucrările de architectură ce aŭ de făcut.

CONDIŢIUNI GENERALE

PENTRU

INTREPRINDERI DE LUCRARI PUBLICE

Despre adjudecaţiĭ

Art. 1. Pentru a putea concura la adjudecaţie de lucrărĭ publice de orĭ-ce natură, concurenţiĭ urméză să justifice că posed specialitatea de inginerĭ saŭ architecţĭ, saŭ că a esecutat lucrărĭ publice importante în mod conştiincios şi satisfăcător, în ţară saŭ în streinătate.

Acéstă justificare se va face prin acte în regulă, doveditóre de specialitatea concurenţilor şi de modul cum aŭ executat lucrările cu care aŭ fost însărcinaţĭ.

Nu vor fi primiţĭ la concurenţă: toţĭ aceĭ antreprenorĭ carĭ, fiind fost însărcinaţĭ cu lucrărĭ publice, aŭ dovedit incapacitate de a le executa; aceia care, prin lucrările precedente, vor fi dat probe de rea credinţă în executarea lor, şi aceia care, prin procedărĭ neleale, aŭ provocat procese cu ministerul.

Art. 2. Orĭ-ce concurent va trebui a presinta, înainte de adjudecaţiune, ca garanţie provisorie, un deposit în banĭ saŭ efecte publice, echivalent cu 5 la sută din estimaţia lucrărilor de adjudecat.

Acest deposit va trebui a sta drept asigurare că în termen de 10 ḑile după aprobarea adjudecaţieĭ adjudecatarul va depune garanţia definitivă.

Garanţia definitivă va fi echivalentă cu 10 la sută din valórea devisuluĭ, când scădămêntul resultat la licitaţie nu va întrece 10 la sută sub devis; când scădămêntul va fi maĭ mare de 10 la sută sub devis, garanţia definitivă va fi egală cu scă-

ḑămêntul sub devis, oferit la licitaţie; când scăḑămêntul va trece peste 20 la sută, garanţia nu va fi maĭ mare de 20 la sută.

Aceste garanţiĭ vor fi în banĭ saŭ în efecte publice ale statuluĭ saŭ garantate de stat.

Art 3. Publicarea licitaţiilor se va face conform art. 50 din legea comptabilităţiĭ generale a statuluĭ; modul de procedare la darea ofertelor, deschiderea lor şi declararea adjudecaţieĭ se va face conform art. 53 şi 54 din aceiaşĭ lege.

Supraoferte nu se vor primi.

Art. 4. După aprobarea adjudecaţieĭ, adjudecatarul va depune garanţia definitivă în termenul arătat la art 2, i se va înapoia garanţia provisorie şi se va încheia contractul.

In cas când adjudecatarul nu va depune garanţia definitivă în termen de 10 ḑile după aprobarea adjudecaţieĭ, despre care va fi dator a lua singur cunoscinţă la minister, va perde garanţia provisorie, care se va vărsa la tesaur în folosul statuluĭ, fără judecată şi fără nicĭ o pretenţie din partea sa, recunoscêndu-se pus în întârziere prin simpla expirare a termenuluĭ şi prin singurul fapt al neîndeplinireĭ condiţiuneĭ citate maĭ sus, fără prealabilă somaţiune saŭ chemare în judecată; iar lucrarea se va scóte din noŭ în adjucecaţie.

Art. 5 Garanţia arătată la art. 2 de maĭ sus, nu se va putea înstreina sub nicĭ un pretext; ea va remânea integral afectată la asigurarea lucrărilor contractate, până la terminarea lor, şi, la cas când aceste lucrărĭ nu s'ar esecuta în termen şi conform condiţiunilor stipulate, ea va servi la acoperirea deficituluĭ ce va resulta prin scóterea în noua întreprindere saŭ regie, în casurile prevĕzute de presentele condiţiunĭ, şi nu se va putea libera de cât după definitiva executare a lucrărilor şi recepţia lor provisorie, conform art. 45 şi 46.

Acéstă garanţie va servi asemenea pentru a asigura pe stat în contra a orĭ-ce pagubă saŭ deficit, de orĭ-ce natură ar fi, şi care ar resulta saŭ din neîndeplinirea contractuluĭ, saŭ din orĭ ce alte împrejurărĭ ocasionate de antreprenor.

In cas de deficit, cînd ministerul va avea necesitatea a usa de garanţia definitivă, va putea face acésta fără judecată şi fără vre-o prealabilă somaţie pentru punere în întîrḑiere, destul fiind numaĭ ca, după decomptul general ce se va face de comptabilitate pe basa preţurilor contractate şi a lucrărilor efectuate, să se constate acel deficit saŭ pagubă.

Cînd garanţia va fi în banĭ, despăgubirea se va opera asupra eĭ fără judecată. De va fi în efecte publice, ele se vor vinde cu licitaţie după o publicaţie de 15 ḑile, şi preţul ce se va prinde pe dînsele se va incasa în comptul datorieĭ.

Este bine înţeles că antreprenorul, pe lîngă garanţia sus ḑisă este respunzător cu întrégа sa avere pentru tóte deficitele, pagubele şi obligaţiile ce ar decurge din antreprisa sa către stat şi care nu s'ar putea acoperi cu garanţia de maĭ sus, fiind supus pentru urmărirea acesteĭ averĭ conform legeĭ de urmărire în vigóre la semnătura contractuluĭ.

Art. 6. Adjudecaţia se va urma pe seriile de preţurĭ statornicite prin proectul şi devisul aprobate de acest minister pentru fie-care lucrare.

Aceste seriĭ de preţurĭ se vor pune în vederea concurenţilor înainte de ziua adjudecaţiuneĭ, prin publicaţiĭ făcute în Monitorul Oficial al Statuluĭ şi presintarea planurilor şi devisurilor la autoritatea unde are a se ţine concurenţa.

Art. 7. Orĭ-ce adjudecaţie nu este valabilă de cît după aprobarea sa de către minister. In cas de a nu dobîndi acéstă aprobare, concurentul nu va putea pretinde nicĭ o despăgubire, iar garanţia provisorie prevĕḑută la art. 2 'ĭ se va restitui.

Art. 8. După aprobarea adjudecaţiuneĭ, antreprenorul va fi dator a procura hîrtia timbrată pentru ambele contracte, va plăti taxele prevĕḑute de legĭ, va depune garanţia definitivă prevĕḑută la art. 4 şi *'ĭ se va libera contractul împreună cu copiĭ de pe piesele proectuluĭ şi un esemplar imprimat al acestor condiţiunĭ.*

Prin simpla liberare a contractuluĭ, condiţiunile prevĕḑute prin acest articol se vor considera ca îndeplinite.

Art. 9. Antreprenorul va fi obligat a scóte cu a sa cheltuială copiĭ de pe tóte planele şi cele-l'alte piese ale contractuluĭ, administraţia nefiind datóre de cât a le confrunta cu originalele depuse în archivă şi a le certifica.

Art. 10. De odată cu subscrierea contractuluĭ, antreprenorul este obligat a 'şĭ declara domiciliul, arătînd strada şi numĕrul caseĭ sale de locuinţă. Acest domiciliŭ, însă, în nicĭ un cas nu póte fi de cît la punctul lucrăreĭ, saŭ la cea maĭ apropiată comună, saŭ în oraşul de reşedinţă al districtuluĭ în care cade lucrarea.

In cas cînd antreprenorul nu se va conforma acesteĭ îndatorirĭ orĭ-ce comunicărĭ privitóre la antrepriză se vor socoti predate antreprenoruluĭ din ḑiua cînd vor fi primite la prefectura judeţuluĭ în care se află lucrarea.

Art. 11. După subscrierea contractuluĭ se va putea libera antreprenoruluĭ un avans pînă la 10 la sută din valórea contractuluĭ.

Acest avans va trebui a fi asigurat prin osebită garanţie conform disposiţiunilor art. 2, şi se va restitui treptat la fie-care situaţiune, printr'o reţinere de 10 la sută asupra sumelor ce i s'ar cuveni pentru lucrărĭ efectuate.

In nicĭ un cas avansul menţionat nu va putea trece peste 10 la sută, orĭ care ar fi garanţia depusă.

Despre executarea lucrărilor

Art. 12. Sub nicĭ un cuvênt antreprenorul nu va putea trece asupra alteĭ persóne totalitatea saŭ parte din lucrările adjudecate asupră'ĭ, fără consimţimêntul ministeruluĭ.

In cas de a se descoperĭ asemenea urmare, ministerul, în urma constatăreĭ faptuluĭ printr'un proces-verbal, dresat de inginerul dirigent al lucrăreĭ şi subscris de treĭ martorĭ, va fi în drept să facă o nouă adjudecaţie saŭ să înfiinţeze regia în comptul antreprenoruluĭ, fără judecată în nicĭ un cas.

Art. 13. Antreprenorul este dator a începe lucrările îndată după încheerea contractuluĭ, — afară de casul cînd caetul de însărcinărĭ ar prevede epoce deosebite.

In orĭ-ce cas, antreprenorul este dator ca, maĭ înainte de a începe lucrările, să înştiinţeze pe inginer de ḑiua şi locul începereĭ.

Nicĭ o lucrare de zidărie nu se va face între lunile Octombre şi Aprilie. Asemenea nicĭ o recepţie provisorie saŭ definitivă nu se va putea face de cît în intervalul de la 1 Martie şi pînă la finele luĭ Octombre. Se esceptă aprovisionările de petriş de reservă şi lucrările de lemnărie, care se pot face la orĭ-ce epocă, — destul ca timpul să permită a se putea constata starea lor.

Art. 14. Antreprenorul este dator a se conforma întocmaĭ cu planurile, profilele, traseurile proiectuluĭ şi cu instrucţiunile în scris ce va primi de la inginerul, architectul saŭ conductorul rînduit cu dirigerea şi priveghereа lucrărilor.

Maĭ înainte de începerea lucrărilor, antreprenorul este dator a verifica acele planurĭ pe faţa pămîntuluĭ, spre a se încredinţa de exactitatea lor, şi, pentru orĭ-ce nepotrivirĭ va reclama inginеruluĭ saŭ architectuluĭ, spre a se face cuvenitele îndreptărĭ.

După începerea esecutăreĭ lucrărilor de către antreprenor, nicĭ o reclamaţie a sa pentru asemenea nepotrivirĭ nu va putea fi primită.

Art. 15. In tot timpul esecutăreĭ, antreprenorul va fi dator a avea la punctul lucrăreĭ o persónă cu cunoscinţe speciale, dacă el nu posedă asemenea cunoscinţe, şi care nu va putea a se depărta de la acel punct de cât numaĭ pentru afacerĭ relative la acea lucrare şi cu autorisaţiunea inginеruluĭ saŭ architectuluĭ dirigent.

Art. 16. Dacă în urma adjudecăreĭ, saŭ în cursul esecutăreĭ lucrărilor, va fi necesitate a se face modificărĭ proectuluĭ în maĭ mult saŭ maĭ puţin, antreprenorul e dator a se conforma acestor schimbarĭ, însă numaĭ după un ordin în scris al inginеruluĭ saŭ architectuluĭ dirigent, şi în condiţiunile de maĭ jos:

1) A fi de natura lucrărilor a căror specie a fost anume prevĕḑută în seria preţurilor ce aŭ servit de basă la adjudecaţie;

2) A nu covîrşi cantitatea de 20 la sută din valórea totală a contractuluĭ, — afară numaĭ de va fi o stipulaţie contrarie în devis;

3) A fi autorisate prin un anume ordin ministerial făcut antreprenoruluĭ. Orĭ-ce spor, care nu va putea fi justificat cu un asemenea ordin, saŭ care nu va fi făcut conform acestor condiţiĭ, nu se va ţine în sémă antreprenoruluĭ.

In cas de reducţiĭ, antreprenorul nu are drept să reclame verĭ-o despăgubire pe cît timp modificările nu vor schimba dimensiile şi calitatea materialelor arătate în devis. Natura lucrăreĭ şi scăḑămêntul nu va întrece peste 20 la sută din valórea

totală a lucrăreĭ, afară numaĭ de va fi o stipulaţie contrarie în devis.

Art. 17. In casul prevĕdut la articolul precedent, se va aplica adauselor saŭ scădĕmintelor preţurile resultate la adjudecaţie.

Art. 18. La fie-care punct de lucrare se va ţine un registru, numerotat şi parafat de către inginer şi antreprenor, în care se va înscrie tóte ordinele de serviciŭ ce se vor da antreprenoruluĭ în privinţa începereĭ, conducereĭ şi moduluĭ esecutăreĭ lucrăreĭ.

Antreprenorul, saŭ persóna specială înputernicită de dînsul, va fi dator a subscri în acest registru la orĭ-ce cererĭ ale ingineruluĭ, architectuluĭ, saŭ cel puţin la finele fie-căreĭ septămânĭ, spre a se constata că a luat cunoştinţă de ordinele ce i s'aŭ dat.

Acest registru va sta tot-d'a-una în păstrarea agentuluĭ însărcinat cu conducerea lucrărilor.

La cas de refuz din partea antreprenoruluĭ, saŭ representantuluĭ sĕŭ, de a subscrie în acel registru, va subscrie dirigentul lucrăreĭ, constatînd acel refus, va subscrie în locul antreprenoruluĭ.

Art. 19. Antreprenorul va fi dator a se conforma dispoziţiunilor şi moduluĭ de construcţie ce 'ĭ se vor prescri în scris de inginerul saŭ architectul, orĭ conductoriĭ lor, în cea ce priveşte locul şi distribuţia punctelor de lucrare, depositele de materiale şi în general tot ce priveşte esecutarea lucrăreĭ,— observindu-se însă pentru sporurĭ saŭ scăderĭ dispoziţiile prescrise de art. 16.

Art. 20. Antreprenorul va avea tot-d'a-una la lucru un numĕr îndestulător de lucrătorĭ capabilĭ.

Inginerul saŭ architectul are dreptul a cere schimbarea orĭ căruĭ lucrător saŭ meşter întrebuinţat de antreprenor, pentru causă de nesupunere, lipsă de capacitate saŭ de probitate.

Antreprenorul rĕmîne însă respundĕtor de orĭ-ce fraude saŭ viţiurĭ de construcţiune ce se vor comite de agenţiĭ saŭ lucrătoriĭ seĭ, în aprovisionarea, calitatea şi întrebuinţarea materialelor.

Art. 21. Antreprenorul va angagia lucrătorĭ şi va face aprovisionarea materialuluĭ cu bună tocmélă şi cu forma legală, va plăti lucrătoriĭ, meşteriĭ şi furnisoriĭ de care va avea trebuinţă, ca să asigure buna şi solida esecutare a lucrărilor.

In cas de a se dovedi că pune întîrzierĭ nemotivate saŭ rea credinţă în plata acestor lucrătorĭ şi furnisorĭ, administraţia 'şĭ reservă dreptul a face de oficiŭ asemenea plăţĭ, după o prealabilă cercetare, din sumele ce va avea să priméscă antreprenorul pentru lucrărĭ esecutate.

Art. 22. Antreprenorul este obligat a procura cu a sa cheltuială magasiile necesariĭ pentru depositul şi pregătirea materialelor, precum şi orĭ-ce alte unelte necesare lucrăreĭ, plătind orĭ-ce despăgubire pentru terenurile ocupate de şantiere şi drum de serviciŭ; *vor fi asemenea în sarcina sa orĭ-ce cheltuelĭ de împrejmuirĭ, luminat şi paza materialelor şi uvragielor pînă la recepţia lor definitivă.*

Asemenea sunt în sarcina sa orĭ-ce cheltuelĭ vor fi necesariĭ a se face pentru traseul şi constatarea uvragielor, pentru epure, calĭpurĭ, modelurĭ, ţăruşĭ şi în general orĭ-ce alte cheltuelĭ mărunte pentru esecutarea lucrărilor; vor fi asemenea în sarcina sa tóte taxele de vamă pentru materialele importate, taxele de intrare şi trecere prin oraşe şi porturĭ.

Art. 23. Materialele necesare construcţiuneĭ se vor lua din locurile arătate în devis, deschizĕnd antreprenorul, la trebuinţă, nouĭ cariere cu a sa cheltuială şi despăgubind pe proprietarĭ de pagubele ce vor ocasiona luarea saŭ extracţia, transportul şi depositul acestor materiale, conform legilor întru acésta.

Art. 24. Antreprenorul nu e liber a înstrăina saŭ vinde la alţiĭ materialele extrase din carierele exploatate de dînsul în virtutea dreptuluĭ ce 'ĭ se acordă de administraţie prin precedentul articol.

Art. 25. Materialele vor fi de cea maĭ bună calitate, din acelea ce se găsesc în locurile însemnate în devis, saŭ în lipsă de specificare, din cele maĭ bune ce se găsesc în comerciŭ; ele vor fi bine lucrate şi întrebuinţate conform regulelor de artă şi întocmaĭ după desemnele lucrărilor. El nu va putea să le întrebuinţeze de cît după revizuirea şi primirea lor de către inginer, architect, saŭ a conductoruluĭ rînduit din parte-le.

In cas de surprindere şi dovedire de próstă calitate a materialelor, saŭ rea construcţie, asemenea materiale se vor scóte îndată, după ordinul în scris dat de dirigentul lucrăreĭ, şi construcţia se va preface cu materiale bune şi în condiţiunile cerute în comptul antreprenoruluĭ.

Acéstă mĕsură se va aplica atît în cursul esecutăreĭ, cît şi după terminarea lucrăreĭ, pînă la recepţia definitivă.

La cas de a se ivi contestaţiĭ, antreprenorul se va refera la minister în termen de 15 dile, spre a se regula cestiunea.

Acest termen se socoteşte din diua în care dirigentul va fi declarat prin înscris antreprenoruluĭ neacceptarea acelor materiale, împreună cu motivele basate pe condiţiile devisuluĭ.

După espirarea acestuĭ termen, orĭ-care reclamaţie a antreprenoruluĭ nu maĭ póte fi luată în consideraţie, şi arătarea ingineruluĭ va fi primită de bună.

Art. 26. Dacă în cursul întreprindereĭ va fi necesitate a se estrage materiale din alte locurĭ de cît cele prevĕdute în devis, maĭ apropiate de cît acelea, dar dînd materiale de o calitate cel puţin egală cu cele din devis, antreprenorul va fi dator a esploata locurile ce 'ĭ se vor prescrie din noŭ, cu preţurile ce vor resulta din aplicaţia baselor ce aŭ servit la adjudecaţie, fără verĭ-o altă despăgubire.

Art. 27. Cînd ingineriĭ saŭ architecţiĭ vor dovedi, în timpul esecutăreĭ saŭ înaintea recepţieĭ provisorie, că esistă în lucrare viţiurĭ de executare, eĭ sunt datorĭ a ordona reconstrucţia lucrărilor viţióse saŭ remedierea în comptul antreprenoruluĭ.

In cas de contestaţie din partea antreprenoruluĭ, se va urma întocmaĭ după prescripţiunile art. 25 de maĭ sus.

Art. 28. Antreprenorul nu va putea face de la sine nicĭ o schimbare proectuluĭ saŭ dimensiilor prescrise în devis.

Dacă antreprenorul va întrebuinţa materiale saŭ esecuta uvragie cu dimensiĭ maĭ marĭ, însă de calitate egală saŭ superióră celor din devis, şi fără a fi vătămătóre proporţiilor diferitelor părţĭ ale construcţiuneĭ, acele materiale saŭ uvragie se vor putea primi, fără însă a putea pretinde verĭ-un adaos la preţurile contractate; în asemenea cas măsurătorile şi greutăţile se vor basa pe dimensiile din devis.

Cînd dimensiile materialelor saŭ uvragielor vor fi maĭ micĭ, de şi avînd calitatea devisuluĭ, şi se va constata că nu sunt vătămătóre solidităţeĭ saŭ proporţieĭ lucrărilor, acele materiale saŭ uvragie vor putea fi primite cu preţurĭ reduse în proporţie; în casul contrariŭ însă ele se vor lepăda şi înlocui în comptul antreprenoruluĭ.

In tóte casurile, antreprenorul nu va putea să întrebuinţeze, fără autorizaţia înscrisă a ingineruluĭ saŭ architectuluĭ, nicĭ o piesă saŭ material ale căror dimensiunĭ saŭ greutăţĭ nu vor fi întocmaĭ după devis.

Art. 29. Cînd antreprenorul va trebui a dărima verĭ-o construcţiune veche, el este dator a scóte materialele vechĭ cu îngrijire şi a le depune în regulă, spre a se putea reîntrebuinţa, de va fi necesitate.

Art. 30. Orĭ-ce materiale, obiecte de artă saŭ antichităţĭ de orĭ-ce natură, se vor descoperi de antreprenorĭ în săpăturĭ saŭ dărimare de uvragie, sunt proprietate a statuluĭ, fără ca antreprenorul să pótă a şi le apropia sub nicĭ un pretext.

Art. 31. Orĭ-ce pagube saŭ stricăciune se vor ivi în cursul construcţiuneĭ lucrăreĭ saŭ înaintea recepţieĭ provisorie, din causă de neglegenţă, neprevedere, lipsă de mijlóce saŭ rea construcţie, vor privi numaĭ pe antreprenor şi garant. In cas de stricăciunĭ, provenite din forţă majoră, precum: potop, cutremur, resbel, antreprenorul nu va putea pretinde despăgubire de cît cînd s'ar fi constatat că asemenea pagube nu s'ar fi putut înlătura prin maĭ bune disposiţiĭ saŭ maĭ de aprópe priveghere a antreprenoruluĭ.

In general, pentru fondaţiunĭ de podurĭ, zidurĭ de sprijinire şi alte lucrărĭ care se esecută în matca apelor saŭ în marginea lor, antreprenorul nu va putea pretinde nicĭ o despăgubire pentru pagubele saŭ stricăciunile ce 'ĭ s'ar ocasiona cu viiturile apelor, fie acestea cît de marĭ, afară de potópe extraordinare, care ar fi constatate şi recunoscute în tótă localitatea unde se esecută lucrarea.

In tot casul, asemenea despăgubirĭ nu se vor putea acorda de cît numaĭ pentru lucrărĭ saŭ materiale aprovisionate la punctul lucrăreĭ, şi care vor fi fost recunoscute şi primite de dirigentul lucrăreĭ, şi chiar acestea numaĭ cînd vor fi fost puse în locurĭ

totală a lucrăreĭ, afară numaĭ de va fi o stipulaţie contrarie în devis.

Art. 17. In casul prevědut la articolul precedent, se va aplica adauselor saŭ scădĕmintelor preţurile resultate la adjudecaţie.

Art. 18. La fie-care punct de lucrare se va ţine un registru, numerotat şi parafat de către inginer şi antreprenor, în care se va înscrie tóte ordinele de serviciŭ ce se vor da antreprenoruluĭ în privinţa începereĭ, conducereĭ şi moduluĭ esecutăreĭ lucrăreĭ.

Antreprenorul, saŭ persóna specială înputernicită de dînsul, va fi dator a subscri în acest registru la orĭ-ce cererĭ ale inginerului, architectuluĭ, saŭ cel puţin la finele fie-căreĭ septămênĭ, spre a se constata că a luat cunoştinţă de ordinele ce i s'aŭ dat.

Acest registru va sta tot-d'a-una în păstrarea agentuluĭ însărcinat cu conducerea lucrărilor.

La cas de refuz din partea antreprenoruluĭ, saŭ representantuluĭ sĕŭ, de a subscrie în acel registru, va subscrie dirigentul lucrăreĭ, constatînd acel refus, va subscrie în locul antreprenoruluĭ.

Art. 19. Antreprenorul va fi dator a se conforma dispoziţiunilor şi moduluĭ de construcţie ce 'ĭ se vor prescri în scris de inginerul saŭ architectul, orĭ conductoriĭ lor, în cea ce priveşte locul şi distribuţia punctelor de lucrare, depositele de materiale şi în general tot ce priveşte esecutarea lucrăreĭ,— observîndu-se însă pentru sporurĭ saŭ scăderĭ dispoziţiile prescrise de art. 16.

Art. 20. Antreprenorul va avea tot-d'a-una la lucru un numĕr îndestulător de lucrătorĭ capabilĭ.

Inginerul saŭ architectul are dreptul a cere schimbarea orĭ căruĭ lucrător saŭ meşter întrebuinţat de antreprenor, pentru causă de nesupunere, lipsă de capacitate saŭ de probitate.

Antreprenorul rĕmîne însă respundĕtor de orĭ-ce fraude saŭ viţiurĭ de construcţiune ce se vor comite de agenţiĭ saŭ lucrătoriĭ seĭ, în aprovisionarea, calitatea şi întrebuinţarea materialelor.

Art. 21. Antreprenorul va angagia lucrătorĭ şi va face aprovisionarea materialuluĭ cu bună tocmélă şi cu forma legală, va plăti lucrătoriĭ, meşteriĭ şi furnisoriĭ de care va avea trebuinţă, ca să asigure buna şi solida esecutare a lucrărilor.

In cas de a se dovedi că pune întîrzierĭ nemotivate saŭ rea credinţă în plata acestor lucrătorĭ şi furnisorĭ, administraţia 'şi reservă dreptul a face de oficiŭ asemenea plăţi, după o prealabilă cercetare, din sumele ce va avea să priméscă antreprenorul pentru lucrărĭ esecutate.

Art. 22. Antreprenorul este obligat a procura cu a sa cheltuială magasiile necesariĭ pentru depositul şi pregătirea materialelor, precum şi orĭ-ce alte unelte necesare lucrăreĭ, plătind orĭ-ce despăgubire pentru terenurile ocupate de şantiere şi drum de serviciŭ; *vor fi asemenea în sarcina sa orĭ-ce cheltuelĭ de împrejmuirĭ, luminat şi paza materialelor şi uvragielor pînă la recepţia lor definitivă.*

Asemenea sunt în sarcina sa orĭ-ce cheltuelĭ vor fi necesariĭ a se face pentru traseul şi constatarea uvragielor, pentru epure, calipurĭ, modelurĭ, ţăruşĭ şi în general orĭ-ce alte cheltuelĭ mărunte pentru esecutarea lucrărilor; vor fi asemenea în sarcina sa tóte taxele de vamă pentru materialele importate, taxele de intrare şi trecere prin oraşe şi porturĭ.

Art. 23. Materialele necesare construcţiuneĭ se vor lua din locurile arătate în devis, deschizĕnd antreprenorul, la trebuinţă, nouĭ cariere cu a sa cheltuială şi despăgubind pe proprietarĭ de pagubele ce vor ocasiona luarea saŭ extracţia, transportul şi depositul acestor materiale, conform legilor întru acésta.

Art. 24. Antreprenorul nu e liber a înstrăina saŭ vinde la alţiĭ materialele extrase din carierele exploatate de dînsul în virtutea dreptuluĭ ce 'ĭ se acordă de administraţie prin precedentul articol.

Art. 25. Materialele vor fi de cea maĭ bună calitate, din acelea ce se găsesc în locurile însemnate în devis, saŭ în lipsă de specificare, din cele maĭ bune ce se găsesc în comerciŭ; ele vor fi bine lucrate şi întrebuinţate conform regulelor de artă şi întocmaĭ după desemnele lucrărilor. El nu va putea să le întrebuinţeze de cît după revizuirea şi primirea lor de către inginer, architect, saŭ a conductoruluĭ rînduit din parte-le.

In cas de surprindere şi dovedire de próstă calitate a materialelor, saŭ rea construcţie, asemenea materiale se vor scóte îndată, după ordinul în scris dat de dirigentul lucrăreĭ, şi construcţia se va preface cu materiale bune şi în condiţiunile cerute în comptul antreprenoruluĭ.

Acéstă mĕsură se va aplica atît în cursul esecutăreĭ, cît şi după terminarea lucrăreĭ, pînă la recepţia definitivă.

La cas de a se ivi contestaţiĭ, antreprenorul se va refera la minister în termen de 15 dile, spre a se regula cestiunea.

Acest termen se socoteşte din diua în care dirigentul va fi declarat prin înscris antreprenoruluĭ neacceptarea acelor materiale, împreună cu motivele basate pe condiţiile devisuluĭ.

După espirarea acestuĭ termen, orĭ-care reclamaţie a antreprenoruluĭ nu maĭ póte fi luată în consideraţie, şi arătarea inginerului va fi primită de bună.

Art. 26. Dacă în cursul întreprindereĭ va fi necesitate a se estrage materiale din alte locurĭ de cît cele prevĕdute în devis, maĭ apropiate de cît acelea, dar dînd materiale de o calitate cel puţin egală cu cele din devis, antreprenorul va fi dator a esploata locurile ce 'ĭ se vor prescrie din noŭ, cu preţurile ce vor resulta din aplicaţia baselor ce aŭ servit la adjudecaţie, fără verĭ-o altă despăgubire.

Art. 27. Cînd ingineriĭ saŭ architecţiĭ vor dovedi, în timpul esecutăreĭ saŭ înaintea recepţieĭ provisorie, că esistă în lucrare viţiurĭ de executare, eĭ sunt datorĭ a ordona reconstrucţia lucrărilor viţióse saŭ remedierea în comptul antreprenoruluĭ.

In cas de contestaţie din partea antreprenoruluĭ, se va urma întocmaĭ după prescripţiunile art. 25 de maĭ sus.

Art. 28. Antreprenorul nu va putea face de la sine nicĭ o schimbare proectuluĭ saŭ dimensiilor prescrise în devis.

Dacă antreprenorul va întrebuinţa materiale saŭ esecuta uvragie cu dimensiĭ maĭ marĭ, însă de calitate egală saŭ superióră celor din devis, şi fără a fi vătămătóre proporţiilor diferitelor părţĭ ale construcţiuneĭ, acele materiale saŭ uvragie se vor putea primi, fără însă a putea pretinde verĭ-un adaos la preţurile contractate; în asemenea cas măsurătorile şi greutăţile se vor basa pe dimensiile din devis.

Cînd dimensiile materialelor saŭ uvragielor vor fi maĭ micĭ, de şi avînd calitatea devisuluĭ, şi se va constata că nu sunt vătămătóre solidităţeĭ saŭ proporţieĭ lucrărilor, acele materiale saŭ uvragie vor putea fi primite cu preţurĭ reduse în proporţie; în casul contrariŭ însă ele se vor lepăda şi înlocui în comptul antreprenoruluĭ.

In tóte casurile, antreprenorul nu va putea să întrebuinţeze, fără autorizaţia înscrisă a ingineruluĭ saŭ architectuluĭ, nicĭ o piesă saŭ material ale căror dimensiunĭ saŭ greutăţĭ nu vor fi întocmaĭ după devis.

Art. 29. Cînd antreprenorul va trebui a dărima verĭ-o construcţiune veche, el este dator a scóte materialele vechĭ cu îngrijire şi a le depune în regulă, spre a se putea reîntrebuinţa, de va fi necesitate.

Art. 30. Orĭ-ce materiale, obiecte de artă saŭ antichităţĭ de orĭ-ce natură, se vor descoperi de antreprenorĭ în săpăturĭ saŭ dărimare de uvragie, sunt proprietate a statuluĭ, fără ca antreprenorul să pótă a şi le apropia sub nicĭ un pretext.

Art. 31. Orĭ-ce pagube saŭ stricăciune se vor ivi în cursul construcţiuneĭ lucrăreĭ saŭ înaintea recepţieĭ provisorie, din causă de negligenţă, neprevedere, lipsă de mijlóce saŭ rea construcţie, vor privi numaĭ pe antreprenor şi garant. In cas de stricăciunĭ, provenite din forţă majoră, precum: potop, cutremur, resbel, antreprenorul nu va putea pretinde despăgubire de cît cînd s'ar fi constatat că asemenea pagube nu s'ar fi putut înlătura prin maĭ bune dispoziţiĭ saŭ maĭ de aprópe priveghere a antreprenoruluĭ.

In general, pentru fondaţiunĭ de podurĭ, zidurĭ de sprijinire şi alte lucrărĭ care se esecută în matca apelor saŭ în marginea lor, antreprenorul nu va putea pretinde nicĭ o despăgubire pentru pagubele saŭ stricăciunile ce 'ĭ s'ar ocasiona cu viiturile apelor, fie acestea cît de marĭ, afară de potópe extraordinare, care ar fi constatate şi recunoscute în tótă localitatea unde se esecută lucrarea.

In tot casul, asemenea despăgubirĭ nu se vor putea acorda de cît numaĭ pentru lucrărĭ saŭ materiale aprovisionate la punctul lucrăreĭ, şi care vor fi fost recunoscute şi primite de dirigentul lucrăreĭ, şi chiar acestea numaĭ cînd vor fi fost puse în locurĭ

sigure și nesupuse a fi luate de ape marĭ, saŭ degradate de intemperiĭ.

Reclamațiile pentru asemenea pagube vor fi adresate ministeruluĭ pînă în termen de zece ḑile; după acest termen, ele nu vor maĭ putea fi luate în considerațiune.

Art. 32. Cînd va fi necesitate a se esecuta lucrărĭ neprevĕḑute în devis saŭ a se întrebuința materiale de altă natură de cît-acea contractată, ministerul 'șĭ reservă dreptul a le esecuta saŭ a le aprovisiona prin mijlócele ce va socoti de cuviință, conform legeĭ de comptabilitate, fără ca antreprenorul să pótă pretinde verĭ-o despăgubire pentru beneficiurĭ ce ar fi putut trage de la asemenea lucrărĭ.

Art. 33. Dacă, în cursul esecutăreĭ, lucrarea va merge încet din lipsa materialelor saŭ altele, astfel ca să se pótă prevedea că nu se va termina la epoca fixată prin contract, saŭ că nu se vor efectua lucrărĭ pentru sumele afectate prin budget în fie care an, ministerul în urma unuĭ raport al inginerului saŭ architectuluĭ, va prescrie antreprenoruluĭ mĕsurile de luat pentru activarea lucrărilor, acordîndu'ĭ un termen pentru acésta.

Dacă, la espirarea acestuĭ termen, antreprenorul nu se va fi conformat dispozițiilor prescrise, ministerul va înființa regia pe comptul antreprenoruluĭ, fără vre-o altă formalitate, saŭ va da lucrarea în nouĕ intreprindere, în comptul fostuluĭ antreprenor.

Escedentul costuluĭ ce va resulta din aplicarea regieĭ saŭ uneĭ nouĭ adjudecațiĭ, se va acoperi din sumele ce se vor maĭ cuveni antreprenoruluĭ saŭ din garanție; iar de va resulta economiĭ din suma contractată antreprenorul saŭ garantul nu vor putea reclama nicĭ o parte din acel beneficiŭ. care va remînea în folosul tesauruluĭ.

Art. 34. Cînd antreprenorul ar înceta din viață saŭ ar deveni incapabil de a contracta, conform art. 950 din condica civilă, dacă moștenitoriĭ seĭ, saŭ ceĭ în drept, în termen de o lună nu se vor substitui în mod legal în tóte drepturile și datoriile sale, contractul se va considera resiliat, fără judecată saŭ altă somațiune, și ministerul pe d'o parte va proceda îndată la facerea decomptuluĭ de lucrările esecutate de antreprenor, iar pe de alta va lua mĕsurĭ pentru esecutarea restuluĭ lucrărilor pe comptul sumelor ce ar avea să maĭ priméscă și al garanțieĭ, prin nouĕ antrepriză saŭ prin regie.

Art 35. In cas de faliment al antreprenoruluĭ, contractul va fi asemenea resiliat fără judecată, remînênd ministerul liber a primi saŭ nu propunerile creditorilor pentru continuarea antrepriseĭ.

Art. 36. In tóte casurile prevĕḑute maĭ sus se va procede în modul următor:

1) In presența antreprenoruluĭ saŭ celor ce'l represintă, inginerul saŭ architectul dirigent va face mĕsurătórea și estimația, după basele contractuluĭ, a tuturor lucrărilor esecutate de antreprenor;

2) Cînd antreprenorul nu ar voi să se presinte la termenul ce 'ĭ se va fixa de inginer saŭ architect, acesta va suspenda lucrarea, raportînd ministeruluĭ, care va fixa antreprenoruluĭ al doilea termen de 10 ḑile, cel puțin, pentru a asista la acea operațiune;

3) Dacă nicĭ după acest din urmă termen antreprenorul nu ar fi următor, constatarea lucrărilor și evaluația lor se va face în lipsă'ĭ de către inginer saŭ architectul dirigent, și acésta va servi de basă la încheerea comptuluĭ întreprindereĭ fără ca antreprenorul să pótă respinge acéstă evaluare sub nicĭ un cuvînt;

4) Cînd antreprenorul, asistînd la mĕsurătórea și evaluația menționată maĭ sus, ar avea a face contestațiĭ, el va trebui a le înscrie în acelaș proces-verbal, în josul constatăreĭ inginerului; la asemenea cas, antreprenorul va cere o copie legalisată de la inginer de pe actul de evaluație și contestările sale, cu care copie va putea a'șĭ urmări drepturile ce ar crede că are; altfel, orĭ ce contestațiĭ nu vor fi luate în considerațiune.

Despre regularea plăților

Art. 37. Tóte dimensiile lucrărilor și materialelor, tóte prețurile, plățile și cheltuelile vor fi calculate după sistema metrică a monetelor, mĕsurilor și greutăților.

Art. 38. Plățile pentru lucrările esecutate se vor calcula după adevĕratele cantitățĭ de lucru și după prețurile adjudecațieĭ, afară de casul prevĕḑut la art. 28.

Art. 39. Sub nicĭ un pretext de erróre saŭ scăpare din vedere în composiția prețurilor unuĭ sub-detaliŭ, antreprenorul nu va putea reveni asupra prețurilor unitare admise de dînsul la adjudecație.

Art. 40. Potrivit cu înaintarea lucrărilor, se va plăti antreprenoruluĭ acompturĭ pentru lucrărĭ esecutate, după situațiile și certificatele de plată ce inginerul saŭ architectul va face la finele fie-căreĭ lunĭ. Din valórea lucrărilor se va scădea 10 la sută pentru garantarea lucrărilor, plus 10 la sută pentru restituirea treptată a avansuluĭ, dacă antreprenorul va fi primit vre un avans la încheierea contractuluĭ.

Art. 41. Pentru aprovisionărĭ de materiale efectuate, se va putea asemenea da acompturĭ antreprenoruluĭ; însă în acest cas reținerea de făcut va fi de 20 la sută asupra prețurilor cuvenite după contracte.

Art. 42. Acompturile ce se daŭ antreprenorilor după art. 40 și 41 se consideră numaĭ ca o înlesnire pentru activarea lucrăreĭ; ele nu constitue nicĭ un drept pentru antreprenor în ceea ce privește cantitatea și calitatea materialelor și lucrărilor.

Pînă la terminarea complectă a lucrărilor și primirea lor definitivă, ele vor putea fi revisuite și modificate la orĭ ce epocă, de nu se vor găsi în conformitate cu condițiunile contractuluĭ.

Evaluația făcută la recepția provisorie a lucrărilor complect terminate va fi singura piesă care va servi de basă la lichidarea comptuluĭ întreprindereĭ, fără ca antreprenorul să se pótă apăra cu constatările făcute pentru dare de compturĭ pînă la acéstă epocă.

Nu se va putea da acompturĭ pentru materiale de cît numaĭ cînd acestea vor fi depuse la punctul lucrăreĭ și așezate după prescripțiile înscrise ale inginerului saŭ architectuluĭ.

Materialele supuse stricăciuneĭ prin intemperiĭ vor trebui a fi depuse în magasiĭ saŭ alte locurĭ sigure.

Art. 43. Reținerea de 10 la sută, prevĕḑută la art 40, nu se va putea înstreina saŭ înlocui prin nicĭ o altă garanție; ea va servi pentru garantarea lucrărilor primite provisoriŭ.

Acéstă reținere se va înapoia antreprenoruluĭ numaĭ după constatarea lucrărilor că sunt în bună stare de întreținere și în condițiunile contractate, și după aprobarea de minister a procesuluĭ-verbal de recepția definitivă.

Garanția depusă la încheerea contractuluĭ pentru asigurarea executăreĭ lucrărilor, prevĕḑută la art. 2, se va restitui antreprenoruluĭ după constatarea că lucrările sunt esecutate complect în condițiunile contractate și după aprobarea de minister a procesuluĭ-verbal de recepție provisorie. Inainte de acest termen ea nu va putea fi nicĭ restituită nicĭ micșorată.

Art. 44. Afară de o clausă specială, arătată în contract, timpul de întreținere pentru garantarea buneĭ esecutărĭ a lucrărilor va fi de un an pentru terasamente și uvragie de artă, de lemne saŭ zid, socotit de la data recepțieĭ provisorie.

Art. 45. La epoca prescrisă de contract pentru terminarea lucrărilor, inginerul saŭ architectul dirigent va face recepția provisorie a lor fără nicĭ o amînare; antreprenorul fiind dator a se afla față la acésta, fără a maĭ aștepta osebită invitare.

Recepția se va face în urma uneĭ mĕsurătorĭ generale, aplicîndu-se osebitele cantitățĭ de lucrărĭ săvîrșite prețurile prevĕḑute prin contract.

Nu se vor primi provisoriŭ de cît lucrările complect săvîrșite și aflate în condițiunile contractuluĭ, saŭ aprovisionările făcute conform instrucțiunilor înscrise ale inginerului și îndeplinind condițiunile contractuluĭ.

Antreprenorul nu se va putea apăra cu lipsa sa de la recepția provisorie, pentru a respinge evaluația lucrărilor făcute, precum s'a zis maĭ sus.

De la data aprobăreĭ acestuĭ proces-verbal se va socoti începerea termenuluĭ de întreținere.

Cînd, la epoca fixată de contract pentru recepția provisorie, lucrările nu ar fi cu desăvîrșire gata, inginerul saŭ architectul va procede, întocmaĭ după prescripțiunile de maĭ sus, la constatarea și evaluarea lucrărilor complect sevîrșite și aflate în condițiunile contractuluĭ; pentru cele-l'alte lucrărĭ saŭ aprovisionărĭ se va face numaĭ mențiune de cantitatea lor, fără a li se aplica nicĭ un preț.

In cas cînd lucrările remase neefectuate vor fi de natură a fi supuse și ele la întreținere, recepția se va amîna pînă se vor termina și acestea.

Art. 46. Pentru lucrările ce ar rĕmînea neîndeplinite la epoca recepțieĭ provisorie, guvernul rĕmîne liber, saŭ a prelungi termenul aceluiașĭ antreprenor, saŭ a le esecuta în regie, saŭ prin

nouĕ antreprisă în comptul garanţieĭ sale, care, în asemenea cas, nu se va libera pînă ce nu se va complecta şi acel rest de lucrărĭ.

Art. 47. In tot cursul termenuluĭ de întreţinere, antreprenorul rĕmîne respundĕtor de orĭ ce stricăciunĭ s'ar ocasiona lucrărilor, fiind dator a le întreţine, a le repara saŭ restaura cu a sa cheltuială. El va plăti de asemenea toţĭ ómeniĭ şi cantonieriĭ necesarĭ pentru acea întreţinere, fără nicĭ o despăgubire.

Dacă antreprenorul va neglija întreţinerea în bună stare a lucrărilor, saŭ ar întîrzia refacerea părţilor deteriorate, ministerul 'ĭ va face o somaţiune, prevĕdĕndu'ĭ un termen pentru acésta.

In cas cînd, după esiprarea acestuĭ termen, nu va fi îndeplinit repararea saŭ restaurarea lucrărilor, ministerul va putea ordona de a se face în regie, saŭ în orĭ-ce alt mod, în comptul reţinereĭ făcută pentru acest scop.

In casurĭ de urgenţă, cînd lucrarea ar fi espusă a se deteriora maĭ mult prin întîrziere óre-care a antreprenoruluĭ, ministerul va putea ordona facerea lor în regie saŭ alt mod, şi fără verĭ-o somaţiune antreprenoruluĭ, socotindu-se pus în întîrziere prin chiar faptul degradăreĭ lucrăreĭ.

Dacă, în cursul anuluĭ de întreţinere, lucrarea contractată s'ar deteriora cu desăvîrşire, saŭ s'ar distruge prin o causă óre care, antreprenorul rĕmîne responsabil către stat, osebit de garanţie şi cu orĭ ce altă avere a sa pentru reexecutarea lor, dacă se va constata că acea distrugere a provenit din neglijenţa sa, saŭ din o viţiósă esecuţiune făcută în contra condiţiunilor contractate, — fiind supusă acea avere legeĭ de urmărire în vigóre la semnătura contractuluĭ.

Art. 48. La espirarea termenuluĭ de întreţinere, revisuindu-se din noŭ lucrările şi găsindu-se în bună stare de întreţinere, se va procede la primirea lor definitivă prin încheiere de proces-verbal, faţă cu antreprenorul, căruia se vor înapoiă reţinerile făcute, desfăcîndu-se contractul.

Art. 49. Pentru aprovisionarea materialelor destinate la întreţinerea şoselelor, recepţia provisorie va fi şi definitivă, suprimîndu-se termenul de întreţinere, prevĕdut numaĭ pentru lucrărĭ.

Osebite dispoziţiĭ

Art. 50. Plăţile de acompturĭ pentru lucrările efectuate neputîndu-se face de cît în limita fondurilor disponibile prevĕdute în budget, antreprenorul nu va avea drept a reclama, sub nicĭ o denumire, verĭ-o despăgubire pentru întîrzierea plăţilor, fie pentru lucrărĭ suplimentariĭ prevĕdute prin art. 16, fie pentru lucrărĭ săvîrşite în maĭ mult de cît cele prevĕdute în budget în comptul anuluĭ în care s'aŭ executat, fie prin încărcarea unuĭ an prin lucrărĭ neefectuate în anul precedent.

O asemenea întîrziere nu 'ĭ va putea servi nicĭ odată de pretext pentru întîrzierea în lucrărĭ şi nu îl va putea scuti de respunderea şi penalităţile prevĕdute la art. 33.

Art. 51. Orĭ-ce garanţie în materie de lucrărĭ publice va fi supusă tuturor disposiţiunilor prevĕdute în presentele condiţiunĭ şi va fi cu totul la disposiţia ministeruluĭ, ca aparţinînd antreprenoruluĭ, şi va putea dispune de dînsa în favórea lucrărilor contractate, conform art. 5 şi 47 din aceste condiţiunĭ.

Art. 52. Garanţiile angagiate nu vor putea fi socotite ca degagiate de cît numaĭ după aprobarea procesuluĭ-verbal de recepţia provisorie, orĭ-care ar fi prelungirile de termen saŭ modificările acordate antreprenoruluĭ.

Aceste garanţiĭ vor servi atît pentru asigurarea esecutăreĭ lucrărilor, cît şi pentru orĭ-ce pagubă saŭ deficit ar decurge pentru stat din neîndeplinirea lucrărilor saŭ orĭ-care alte împrejurărĭ provocate de antreprenor.

Termenile de angagiarea garanţiilor, chiar de ar fi expres arătate în ele, nu vor putea fi invocate, în nicĭ un cas, pentru desărcinarea lor de respunderile la care le ar espune neobservarea condiţiunilor contractuluĭ.

Art. 53. La cas cînd adjudecatarul verĭ-uneĭ lucrărĭ ar depinde de o protecţie streină, el nu va putea avea recurs la acea protecţie, pentru tot ce priveşte lucrarea adjudecată, pînă la definitiva lichidare.

Art. 54. Tóte somaţiunile făcute antreprenorilor, de minister saŭ de către agenţiĭ sĕĭ, vor avea putere legală, şi antreprenoriĭ nu vor putea, în nicĭ un cas, a nu le recunóşte autoritatea şi existenţa lor.

CONDIŢII
PENTRU
BUNA ESECUTARE A LUCRĂRILOR DE ARTĂ

Despre însemnarea pe pămînt a lucrărilor

Art. 1. Devisul special al întreprindereĭ va arăta lucrările ce urmézǎ a se face, numĕrul lor, disposiţia şi condiţiile speciale la executarea fie căreia dintr'însele, dimensiile generale şi detaliate ale lucrărilor saŭ părţilor lor, precum şi felul, calitatea şi locurile de estragere a materialelor ce aŭ a intra în composiţia acelor lucrurĭ.

Art. 2. Maĭ înainte de a se începe executarea uneĭ lucrărĭ de artă óre-care, inginerul va face traseul uvragiuluĭ, statornicindu-l prin stilpĭ ţeruşĭ, saŭ la trebuinţă chiar stilpĭ zidiţĭ, destinaţĭ a servi ca puncturĭ de reper pentru aliniarea lucrăreĭ, comunicînd şi antreprenoruluĭ cota unuia din aceste reperurĭ, cu care apoĭ el va trebui a complecta însuşĭ traseul lucrăreĭ, întocmaĭ după planurile ce aŭ servit la adjudecaţie.

Acéstă operaţie, inginerul o va face îndată ce se va cere de antreprenor şi pentru numĕrul lucrărilor ce se cer; antreprenorul e dator a da cu a sa cheltuială toţĭ lucrătoriĭ şi tóte materialele necesare pentru traseul lucrărilor, precum şi de a întreţine acele reperurĭ în bună stare, înlocuind pe acelea ce s'ar deranja saŭ desfiinţa din vr'o causă óre-care.

Art. 3. Tóte materialele aprovisionate de antreprenor în trebuinţa lucrărilor, vor trebui a fi examinate şi priimite de inginer maĭ înainte de întrebuinţare; şi, spre acest sfîrşit, ele vor fi dispuse după instrucţiile ingineruluĭ şi cu cheltuială antreprenoruluĭ.

Orĭ-ce material refusat se va însemna în modul ce se va prescrie de inginer şi va rĕmînea neatins pînă la desăvîrşita terminare a lucrărilor. — Nisipul, bolovaniĭ saŭ pietrele sfărimate, mortarele saŭ betonul, declarat inadmisibil, se vor căra de către antreprenor afară de punctul lucrăreĭ, în termenul ce se va fixa de inginer, şi, în casul cînd antreprenorul n'ar fi următor, se vor întrebuinţa pe dată în corpul terasamentelor cu cheltuiala antreprenoruluĭ. — Piesele de fier saŭ fontă refusate vor fi îndată înapoiate antreprenoruluĭ şi duse aiurea.

Despre calitatea şi pregătirea materialelor

Art. 4. Executarea lucrărilor de artă se va face cu unele din materialele următóre, adică:

1) Piatră sfărîmată saŭ pietriş;
2) Nisip;
3) Pavele cioplite şi bordure;
4) Pavele neregulate (bolovanĭ);
5) Var;
6) Ciment;
7) Prav de cărămide saŭ de olane;
8) Piatră cuadrată (cioplită mare);
9) Cărămiḑĭ;
10) Moelóne brute;
11) Moelóne cioplite;
12) Lemne de cherestea;
13) Metale, precum: fontă, fier, plumb, zinc, bronz, etc.
14) Catranul;
15) Văpsele.

Art. 5. Piatra sfărimată saŭ pietrişul destinat la facerea betonuluĭ vor proveni din carierile arătate în devis. Aceste materiale se vor curăţi de pămînt şi de orĭ-ce alte materiĭ vătămătóre; curăţirea se va face cu grebla saŭ trecîndu-le prin grătar, după trebuinţă.

Dimensiele pietreĭ sfărimate saŭ pietrişuluĭ vor trebui a fi astfel ca să trécă în tóte sensurile prin o verigă de 0,06.

Spargerea şi ciuruirea se va face tot-d'a-una afară din locurile de întrebuinţare.

De va fi trebuinţă, se va putea cere ca pietrişul saŭ piatra sfărîmată să fie spălată maĭ înainte de întrebuinţare.

Art. 6. Nisipul pentru varurile grase trebue să fie de carieră şi mare grăunţĭ de 1—3 (milimetri). Pentru varurile idraulice se preferă nisipul fin de riŭ.

In orĭ-ce cas însă, va trebui a fi curat, aspru şi fără pămînt saŭ alte materiĭ streine.

Art. 7. Pavelele cioplite vor avea esact forma cubică saŭ paralelipipedă, după cum se va prescri în devisul lucrăreĭ, cu o toleranță de 0,02 în maĭ puțin pentru laturile fețeĭ inferióre.

Bordurile vor avea dimensiile prescrise. O toleranță în maĭ puțin de 0,02 m. pentru lărgime și de 0,05 în lungime se va putea acorda pentru fața interióră.

Pavelele și bordurele, de orĭ-ce dimensiĭ ar fi, vor fi compuse din piatră tare și compactă și vor fi bine cioplite, astfel ca după întrebuințare să nu presintă rosturĭ maĭ largĭ de cît 0,02 m.

Art. 8. Varul gras saŭ idraulic natural orĭ artificial, se va procura din localitățile anume arătate în devis.

Varul va fi de I-a calitate din carierile saŭ locurile arătate; va fi ferit de orĭ-ce umezélă, păstrîndu-se pe o arie de scîndurĭ și într'un loc acoperit și închis pînă în minutul întrebuințăreĭ.

Calitatea varuluĭ idraulic se va constata prin probe făcute de inginer și repetate orĭ de cîte orĭ se va crede necesar. Spre acest sfîrșit se vor lua cîte-va probe avînd caracterele fisice de mijloc, se vor reduce în pastă (aluat) și se va pune într'un vas care se va umplea cu apă.

Dacă în timpul prescris pentru prindere, varul nu va resista unuĭ ac de 0.001 diametru retezat la o estremitate și încărcat la cea-l'altă cu o greutate de 330 grame, tótă aprovisionarea asupra căreia s'a făcut esperiența, se va refusa și se va scóte îndată din magasine, spre a se înlocui de antreprenor.

Pentru varul gras, el va trebui a fi bine ars, și nicĭ de cum stricat de aer saŭ umezélă. El se va păstra stîns în gropĭ acoperite.

Art. 9. Cimentul întrebuințat în mortare saŭ la umplerea rosturilor zidărieĭ va fi de calitatea aceluia prescris în devis și se va preda în butóe bine închise; cimentul va trebui să fie în pulbere fină. Butóele care vor coprinde ciment în grunḑĭ se vor refusa; fie-care butoiŭ va fi supus uneĭ cercetărĭ speciale, saŭ în minutul sosireĭ, saŭ în timpul esecutăreĭ lucrărilor, și la orĭ ce epocă; de se va constata că el nu îndeplinește condițiele cerute, va fi îndată lepădat.

Art. 10. Pietrele tăiate vor fi estrase din stratele cele maĭ tarĭ și maĭ omogene ale carierilor prescrise în devis; nu vor fi gelive, nu vor presinta vine, oglinzĭ saŭ materiĭ terióse, va avea grăuntele fin și în fine tóte calitățile cerute spre a dobîndi, după tăere fețe cu totul regulate. Prin loviturĭ cu ciocanul, ele vor trebui a da un sunet curat.

Art. 11. Cărămiḑele vor avea calitățile prescrise în devis, saŭ că vor fi cumpărate, saŭ că se vor fabrica de însușĭ antreprenorul.

Acele fabricate de antreprenor vor avea dimensiele de 0,27 lungime, 0,13 lățime și 0,06 grosime; iar cele cumpărate vor avea dimensiele ce se găsesc în comerciŭ. Ele vor fi tarĭ, sonore, grele (dense), bine frămîntate și bine arse; vor fi esact dreptunghiulare, fără strâmbăturĭ; iar cele maĭ frumóse se vor păstra spre a se întrebuința la fețele zidărieĭ.

Cărămiḑele fărîmate nu se vor putea tolera de cît în proporția de 10 la sută și nu se vor întrebuința de cît la zidăriele de umplutură.

Art. 12. Moelónele brute vor proveni din carierele arătate în devis. Ele vor fi tarĭ, negelive, curățite de orĭ ce materiĭ terióse saŭ susceptibile de a se strica la aer, spălate dacă va fi necesitate; vor avea cel puțin 0,10 grosime, 0,20 adîncime pentru zidărie de umplutură și 0,25 pentru zidărie de fațade.

Moelónele semi-brute vor presinta cel puțin drept unghiulara, iar fețele rosturilor vor fi tăiate și plane pe o adîncime de 0,15 pe fețele de așeḑare și 0,06 pe fețele rosturilor verticale; adîncimea lor în zid va putea varia între 0,20 și 0,30.

Moelónele, în formă de mosaic, nu vor fi fragile, defectuóse saŭ scobite; ele vor presinta aceleașĭ condițiĭ de adîncime în zid și în față ca cele precedente, însă rosturile vor fi plane, pe o lungime de 0,08 pe tóte fețele, iar fața ce se vede va forma un poligon neregulat în loc de a avea forma unuĭ drept-unghiŭ.

Cînd va fi prescris a se face moelóne tăiate, rosturile lor se vor dresa regulat pe 0,15 lărgime cel puțin de la față.

Cînd moelónele vor intra în composiția boltelor, ele vor fi tăiate fórte regulat pe tótă întinderea fețelor. Cea maĭ mică lungime în parament a acestor moelóne va fi egală cu 1 și jumĕtate înălțime, afară de unele racordărĭ cu piatră cioplită, unde se va putea tolera o lungime maĭ mică.

In așezarea moelónelor, se va observa ca douĕ moelóne scurte în códă să nu fie așezate unul lîngă altul ci tot-d'a-una unul lung alăturĭ cu altul maĭ scurt, spre a se obține o legătură complectă.

Rosturile paturilor vor fi tot-d'a-una bine tăiate și rosturile verticale esact perpendiculare. Inălțimea diferitelor straturĭ va fi combinată astfel ca să fie o corespondență esactă cu straturile adiacente de piatră quadrată.

Cînd douĕ rîndurĭ vor corespunde unuĭ strat de piatră quadrată, înălțimele acestor douĕ straturĭ nu vor putea difere maĭ mult de cît cu treĭ centimetri.

Art. 13. Lemnele aprovisionate de antreprenor de dimensiunĭ marĭ saŭ mijlociĭ, palplanșele și altele vor fi de ștejar, de brad, de ulm saŭ altă natură, după prescripțiele particulare ale devisuluĭ, pentru fie-care lucrare de artă.

Tăierea lemnelor va fi făcută cu un an saŭ douĭ înainte de întrebuințare; lemnele nu vor avea nicĭ un defect, vor avea fibre drepte, fără alburn, udurĭ, putrejunĭ, cóje saŭ alte defecte.

Se vor păstra pe cît se póte sub șopru, și în orĭ ce cas vor sta așezate în grămeḑĭ ridicate d'asupra pămîntuluĭ, spre a nu atinge solul nicĭ a se atinge între ele.

Lemnele rotunde vor fi tóte curățite de cóje cu îngrijire.

Lemnele destinate la uvragiele provisoriĭ saŭ la fondațiĭ, la tipare, podurĭ de serviciŭ, etc., vor fi cioplite din gros și curățite de cójă.

Lemnele destinate a rĕmînea aparente, vor avea tóte muchiele regulate fără găurĭ saŭ cójă și nu vor presinta nicĭ un defect.

Devisul special al lucrăreĭ va arăta locurile de estragere a acestor materiale.

Art. 14. Metalele precum: fonta (sckija), ferul, plumbul, zincul, bronzul, vor fi de întîia calitate și vor fi supuse la probe de tracțiune, de compresiune saŭ torsiune; ele vor trebui a resista la încărcărĭ cel puțin îndoite de cît acelea ce vor avea a suporta după întrebuințare.

Fonta (tuciul, sckija) va fi compactă, omogenă, fără găurĭ saŭ spărturĭ, va trebui să presinte grăunțĭ fine; supusă compresiuneĭ, ea nu se va rupe sub o încărcare de 225 kil. pe cm. pătrat.

Ferul va fi dulce, necasant, se va încovoia la frig fără a se rupe; va fi nervos, cu greutate, fin și omogen; nu va trebui a se rupe sub greutate de 1.000 kil. pe cm. pătrat de secție. El va fi nemțesc saŭ englezesc, după cum se va prescrie în devis.

Plumbul și zincul vor fi de prima calitate, dulce și fórte curat.

Bronzul saŭ alte allage vor avea composiția arătată în devisul special.

Art. 15. Colorile vor fi bine frecate și de cea maĭ bună calitate.

Pentru colorĭ albe nu se va întrebuința de cît cerusa (Kremserweis, bleiweis) și zincul; iar pentru negru colórea de negru animal. Uleiul va fi de țara romînéscă de in, în perfectă curățenie și aplicat fert.

Amestecăturile pentru composiția colorilor se vor face sub ochiĭ agenților administrațieĭ, asemenea și osebitele rîndurĭ de aplicare a acelor colorĭ.

Catranul va fi de acel numit turcesc, el se va amesteca cu o cantitate de smólă ce se va prescri în devis.

Despre întrebuințarea materialelor

Art. 16. Stingerea varuluĭ se va face după metoda arătată în devis, și care va fi una din cele patru metóde cunoscute și anume:

I. Metoda prin fusiune saŭ metoda ordinară. Acésta constă în a pune varul într'un basin de odată cu cantitatea necesară de apă, și a amesteca spre a reduce totul în pastă. Pentru varul gras trebue a avea grijă de a turna de odată tótă apa necesară, spre a nu fi silit de a adăoga apă în timpul eferverscențeĭ. In casul cînd va fi trebuință de nouĕ cantitate de apă, trebue a aștepta pînă cînd varul se va răci. Sistemul de a îneca varul într'o cantitate mare de apă și de a 'l scurge într'un basin permeabil, trebue a fi prescris cu totul. Acest procedeŭ nu póte fi întrebuințat pentru varul idraulic; se întrebuințéză în general pentru varul gras, căcĭ el crește maĭ mult de cît orĭ ce altă metodă.

Pe șantierele cele marĭ, basenele se fac de zidărie; în cele-l'alte casurĭ, ele constaŭ dintr'o împrejmuire de scîndurĭ susținută de țĕrușĭ de lemn și căptușite cu humă pentru a împedica eșirea apeĭ.

Cînd va fi trebuință a conserva varul după stingere, trebue a'l acoperi cu un strat de nisip stropit din cînd în cînd cu puțină apă.

Stingerea prin fusiune aplicată varuluĭ idraulic (După Vicat). Varul idraulic viŭ și în bucățĭ se aruncă cu lopata într'un basin impermeabil și se întinde în straturĭ de grosime equală de

20—25 centimetri ; se aduce apoĭ apa încetul cu încetul şi astfel ca să pótă circula cu înlesnire şi pătrunde prin bucăţile de var. Efervescenţa va începe îndată, şi apoi se va arunca alternativ var şi apă, dar fără a amesteca materiele, după cum aŭ rĕul obiceiŭ uniĭ zidarĭ, afară numaĭ cînd se va observa óre-care părţĭ de var carĭ fac efervescenţă în sec, atuncĭ se va face în pastă un şănţuleţ cu lopata, spre a lăsa apa să vină spre acel punct şi se va înfige din timp în timp un baston cu vîrful ascuţit în locurile unde se crede că lipseşte apă. Dacă bastonul, după ce se va scóte, va fi acoperit de o pastă lipiciósă, stingerea este bună ; dacă din contră se va vedea eşind un fum făinos, se va şti că varul a făcut efervescenţă în sec şi va trebui a face să vină apă în acel loc, precum ziserăm maĭ sus.

Nu trebue a se stinge de cît varul trebuincios pentru consumaţiunea uneĭ ḑile. Două basine separate saŭ două părţĭ separate într'acelaşĭ basin sunt indispensabile. Pe cînd unul este aprópe a se goli, se umple cel'alt şi vice-versa. De ordinar stingerea se face spre séră. Cu modul acesta varul arde tótă nóptea, pentru ca bucăţile neîndestul arse şi cele prea arse să se pótă stinge complect. Varul astfel stins devine deja destul de consistent a doua ḑi şi trebue a 'l tăia cu lopata de fer pentru a 'l întrebuinţa. Spre a 'l reduce în stare de pastă, uniĭ zidarĭ cred de trebuinţă a adăoga apă. Acésta este o erore.

Dacă varul idraulic a fost deja supus imersiuneĭ şi se află în pulbere precum 'l presintă comerciul, basinele devin inutile şi reducerea în pastă se face în proporţiune cu trebuinţele consumaţiuneĭ şi prin adăogire de apă necesară, spre a dobîndi aceiaşĭ consistenţă ca şi prin procedeul de maĭ sus.

II. Stingerea sécă prin imersiune saŭ apresiune. Acéstă metodă constă în a înmuia în apă un paner cu var viŭ şi a 'l ţine în apă cîte-va secunde, şi a 'l retrage repede înainte de începerea fusiuneĭ. Atuncĭ varul plesneşte, crapă cu sgomot, respîndeşte vaporĭ ardenţĭ şi se reduce în pulbere. Se póte obţine acelaşĭ resultat prin stropirea varuluĭ cu o stropitóre de florĭ, după ce maĭ întîiŭ varul a fost întins pe o arie în strat de 10—15 centimetri grosime. In ambele casurĭ, este bine a se pune tot varul într'o singură grămadă spre a se concentra căldura degagiată. Cu modul acesta se facilită şi se accelereză reducerea în pulbere. Varul redus astfel în pulbere nu se maĭ încălzeşte în contact cu apa, şi dacă varul este viŭ conţine 18 – 20 la sută apă, iar dacă este idraulic, 20—30. Acest mod de stingere se întrebuinţéză din ḑi în ḑi maĭ mult.

III. Stingerea prin aspresiune. Stingerea în acéstă metodă se face punînd varul într'un basin circular, format de nisip şi vîrînd peste dînsul o cantitate de apă suficientă pentru a 'l reduce în pastă, apoĭ acoperind imediat cu nisipul dinprejur. Se lasă în acéstă posiţiune pînă se face fusiunea complectă fără a 'l amesteca şi apoĭ se întrebuinţéză la facerea mortaruluĭ. Cînd varul este gras, se produce o degagiare de căldură care înlesneşte stingerea, căcĭ după două saŭ treĭ ore ea devine complectă. Cînd însă varul este idraulic, este maĭ preferabil a se face stingerea prin metoda fusiuneĭ.

IV. Stingerea spontaneă Acésta se face supunînd varul viŭ la acţiunea încótă şi continuă a atmosfereĭ, căreia 'ĭ absórbe umiditatea, transformîndu-se în idrat de calce. Acest idrat conţine 0,22 din greutatea sa de apă şi se reduce în pastă prin adăogirea uneĭ micĭ cantităţĭ de apă. Acest metod este forte rar întrebuinţat pentru varul idraulic, căcĭ 'şĭ perde din calităţile sale la aer, dar este convenabil pentru varurile grase. Trebue însă, în acest cas, a se lua tóte precauţiunile posibile pentru a preserva varul de contactul aeruluĭ şi al umidităţeĭ.

Fabricarea în mare parte a mortaruluĭ se va face cu butoiul mestecător procurat de către antreprenor şi avînd forma şi dimensiĭ acceptate de inginer, saŭ cu manegiul.

Butoiul va trebui a fi tot-d'auna acoperit şi în timpul mestecăreĭ nu se va tolera adăogirea de apă.

Manegiul mişcat cu caĭ va putea fi tolerat asemenea numaĭ după formele şi dimensiele aprobate de inginer.

Mortarul preparat prin vre unul din aceste două metóde, va trebui sĕ fie ast-fel cu un cilindru de 0,015 m. diametru, trăgînd 250 grame şi lăsat să cadă de la o înălţime de 0,10 m., să nu se afunde maĭ mult de cît 0,02 m. mortar.

Mortarul se va păstra pe o arie de scîndurĭ sub şopru acoperit, şi se va întrebuinţa îndată după preparaţia luĭ. Acele ce s'ar fi uscat şi nu s'ar putea preface prin batere saŭ mestecare, însă fără adăogire de apă, se va lepăda, neputîndu-se sub nicĭ un cuvînt a se amesteca cu alt mortar fabricat din noŭ.

Art. 17 Piatra sfărîmată sub pietrişul destinat a forma betonul va fi tare, curăţită de orĭ-ce materiĭ strĕine saŭ chiar spălată la trebuinţă.

Ea va avea dimensiĭ ast-fel ca să pótă trece în sensurile prin un inel de 0,06 diametru.

Betonul se va fabrica şi conserva pe ariĭ de scîndurĭ înfiinţate sub şoprurĭ acoperite şi adăpostite de ploĭ saŭ sóre.

Se va compune în general de o parte mortar fabricat ca maĭ sus şi două părţĭ piatră, afară numaĭ dacă în devis s'ar prescrie alte proporţiĭ.

Materialele se vor mĕsura în cutiĭ de lemn fără fund, procurate de antreprenor şi prin dosage de cîte un sfert de metru cub.

Mestecarea nu se va începe maĭ înainte de a se verifica mĕsurătórea de agentul însărcinat cu acésta. In cas de neobservare a acesteĭ regule, betonul nu se va ţine în sémă.

Se va forma o grămadă de două straturĭ mortar şi două straturĭ piatră suprapuse alternativ, apoĭ mestecarea se va face cu greblele şi se va prelungi orĭ cît va cere trebuinţa, pînă cînd nu se va deosebi nicĭ o piatră; care să nu fie acoperită în tóte părţile cu mortar.

Fabricarea betonuluĭ se va face fără adăogire de apă.

Piatra sfărîmată saŭ pietrişul va fi udat maĭ înainte de a se amesteca cu mortarul, acésta însă se va face chiar în locul de deposit şi maĭ înainte de întrebuinţare.

Intrebuinţarea betonuluĭ se va face pe cît se póte îndată după fabricare; cînd prin întîrziere s'ar vedea că betonul e uscat şi nu s'ar putea pune în bună stare numaĭ prin batere cu maiul şi fără adăogire de apă, acel beton se va lepăda şi nu se va tolera sub nicĭ un cuvînt a fi amestecat cu alt beton noŭ.

Aşezarea betonuluĭ în apă se va face în modul următor : se va coborî o grămadă de beton într'un colţ, acea grămadă se va turti uşor. Se vor încărca apoĭ succesiv marginele acestuĭ masiv de beton, şi turtind progresiv, se va împinge betonul pînă ce se va umple cu desăvîrşire săpătura.

Betonul se va afunda în cutiĭ expres cu capace mobile de jumĕtate metru cub pînă în fundul săpătureĭ, apoĭ se vor ridica numaĭ atît cît să se pótă goli.

Intîia linie de cutiĭ va aşterne beton pe fundul săpătureĭ pe o grosime de 0,50 metri.

A doua linie aşezată la 1,50 m. înapoĭ, va turna al doilea strat de 0,50 m. grosime, urmînd pînă la înălţimea fixată, astfel ca masivul să se înalţe regulat ca din singură bucată, formînd un talus, pe care se pótă scurge lapţiĭ (l'aitances) provenită din turtirea cu încetul a fie-căruĭ strat

La punctul lucrăreĭ va fi o brigadă de lucrătorĭ care avînd cociórbe saŭ tîrnurĭ, vor curăţi cu încetul şi vor depărta lapţiĭ ce s'ar grămădi din operaţia precedentă.

In fie-care ḑi şi maĭ înainte de a continua afundarea betonuluĭ începută în ḑiua precedentă, lucrătoriĭ vor curăţi cu tîrnurĭ suprafaţa betonuluĭ, avînd grija a nu turbura apa.

Cînd crăpătura destinată a se umple cu beton nu va conţine apă, betonul va fi transformat cu róbele şi descărcat prin straturĭ succesive în formă de scărĭ, iar nu prin straturĭ generale; talusele şi scările astfel formate se vor turti astfel ca să formeze o singură masă compactă.

Căptuşelile de boltă de 0,10 grosime se vor face în două straturĭ : una de beton de 0,09 grosime şi cea de a doua de mortar pe o grosime de 0,01.

Aceste două straturĭ se vor bate cu îngrijire după fie-care aşternere şi potrivit cu mistria, apoĭ se va acoperi cu un strat de nisip.

Căptuşelile, orĭ-care ar fi composiţia lor, se vor întórce d'alungul zidurilor de capete şi vor presinta după terminare o suprafaţă cu totul continuă şi netedă.

Art. 18. Cu o jumĕtate oră înainte de întrebuinţare, tóte pietrile şi moelónele destinate a forma zidăriele se vor uda cu apă în abondenţă.

Pe timp de uscăciune zidăriele se vor stropi puţin din cînd în cînd, spre a preveni o uscăciune repede.

Asemenea în timp de uscăciune saŭ plóie va trebui a acoperi zidăria cu fîn, pae saŭ rogojinĭ.

Cînd se va pune o zidărie nouă în contact cu alta veche, suprafaţa acesteĭ din urmă va fi curăţită cu îngrijire şi spălată.

In fine mortarul se va aduce spre întrebuințare tot-d'a-una în cutiĭ de lemn, iar nicĭ odată nu se va lăsa în deposit de zidărie.

Art. 19. In zidărie de moelóne brute, pietrile se vor așeza în legătură și astfel ca mortarul să reflue prin tóte părțile. Așezarea se va face cu mîna și moelónele se vor îndesa pînă ce mortarul va eși la față prin tóte rosturile. Apoĭ se vor bate cu mînerul ciocanuluĭ, iar acele ce se vor știrbi, se vor așeza din noŭ, adăogînd mortarul trebuitor.

In timpul confecțieĭ zidărieĭ, zidariĭ vor avea grijă de a îndesa și împinge cu dosul mistrieĭ tot mortarul în rosturĭ. Aceste rosturĭ se vor umplea bine cu spărturĭ de piatră tare, bine înțepenite, dar astfel ca fie-care piatră să fie bine învelită cu mortar de tóte părțile. Moelónele cele maĭ marĭ și cele maĭ regulate se vor întrebuința la fețe. In partea despre pămînt, și aceste fețe vor fi terminate cu mortar aruncat cu mistria, și orĭ-ce golurĭ între zidărie și păreții săpătureĭ se vor umplea cu bucățĭ de piatră saŭ beton.

In zidăriele drepte fața superióră și cea inferióră a pietreĭ va fi orizontală și va fi aceiașĭ cu fețele de stratificațiune din carieră. In zidăriele de bolte, aceste fețe vor fi normale la presiunile ce suportă.

Inainte de întrebuințare, moelónele vor fi spălate spre a se îmbila de apă, și apoĭ în minutul întrebuințăreĭ vor fi din noŭ muiate în apă și apoĭ așezate.

Art. 20. Pentru zidăria formată cu cele-l'alte felurĭ de moelóne, acésta se va face așezînd moelónele din față pe un strat de mortar și asigurîndu-le o posiție fixă prin batere cu ciocanul, întinḑînd stratul orizontal de mortar pînă la marginele ziduluĭ, și rosturile verticale se umple vîrînd în ele mortarul cu mistria. Umplerea acestor rosturĭ se va face pentru fie-care rînd îndată după așezarea luĭ.

Moelónele mosaice se vor așeḑa în acelașĭ mod, însă vîrfurile poligónelor din față se vor așeza astfel în cît rosturile să nu fie maĭ largĭ de 0,02.

Moelónele tăiate se vor așeza ca piatra cuadrată, cu deosebire că rosturile nu vor avea lărgimea maĭ mare de cît 0,008.

Art. 21. Tăiarea pietrelor se va face întocmaĭ după tipare și astfel ca rîndurile să presinte suprafețe cu totul regulate pe tótă întinderea.

Rosturile verticale vor fi asemenea forte bine regulate pe o lungime de 0,30 socotite de la față.

Pietrele întrebuințate la plat-bande, coronamente și balte vor fi exact tăiate pe tóte fețele.

Pietrele tarĭ vor fi tăiate și regulate cu ciocanul cu dințĭ. Pietrile moĭ vor fi numaĭ sgîriate, adică cu ciocan dințat.

Tăiarea și așeḑarea pietrelor se va face cu îngrijire întocmaĭ după desemnurĭ.

Antreprenorul va fi responsabil de tóte accidentele ce s'ar aduce pietrelor în timpul tăereĭ, transportăreĭ și așezăreĭ; prin urmare, orĭ-ce piatră ar avea colțurile rupte saŭ muchiele teșite, va fi înlocuită cu alta și nu se va putea pune în zidărie de cît după ce se va tăia din noŭ și la locul unde se va potrivi după noile sale dimensiĭ.

Așezarea pietrelor în zidărie se va face pe straturĭ de mortar fin. Se va începe prin a încerca piatra la loc, după ce se vor curăți și uda suprafețele de așezare, care vor trebui a fi în contact cu mortarul; se va așterne apoĭ un strat de mortar de 0,015 grosime, după care piatra se va așeza în posiția eĭ fără ajutor de pene; apoĭ se vor fixa în tóte părțile, bătêndu-se cu maiul de lemn, pînă cînd mortarul va garnisi exact patul și pînă ce grosimea rosturilor orizontale se va reduce la 0,010. In fine neregularitățile ce s'ar putea afla către códa pietreĭ, se vor garnisi cu îngrijire cu spărturĭ de piatră tare, înfipte în mortar și bătut cu ciocanul; după aceia se va complecta umplerea cu mortar a rostuluĭ vertical, avînd grije a menține cu liniĭ de lemn mortarul în partea din față.

După așezare, fie-care strat de piatră va trebui să presinte o suprafață regulată și plană, conform întocmaĭ cu dimensiele proectuluĭ.

Pentru pietrile moĭ, și numaĭ cînd va fi timpul prea uscat, așezarea se va face cu mistria dințată; afară de acésta se va urma procedarea ca pentru piatră tare, cu escepție numaĭ că udarea pietreĭ se va face maĭ complect.

După terminarea zidărieĭ de piatră tăiată, se va proceda la curățirea, netezirea suprafețeĭ și umplerea din noŭ a rosturilor, orĭ care ar fi timpul anuluĭ, îngrijind a reface acéstă lucrare în comptul antreprenoruluĭ; cînd ea n'ar resista înghețuluĭ ierneĭ următóre, și curățirea rosturilor se va face pe loc spre a tăia și face să dispară tóte inegalitățile resultate din imperfecția așezăreĭ, care ar eși din planul general al paramentuluĭ.

Curățirea și umplerea rosturilor se va face pe o adîncime de cel puțin 0,015 pe tóte rosturile orizontale saŭ verticale, care se vor spăla și apoĭ se vor umplea cu mortarul noŭ, fin și apoĭ se va îndesa și netezi cu fierul spre a lăsa aparente tóte muchiele pietrelor.

Art. 22. Cărămiḑele vor trebui a se băga în apă maĭ înainte de întrebuințare; așezarea lor se va face pe stratul de mortar, apăsîndu-le și stringêndu-le ușor cu mîna, fără ca mortarul să deborde prin rosturile orizontale; ele se vor așeza în lung și în lat pentru a forma o legătură în tóte sensurile.

Grosimea rosturilor paturilor orizontale și a celor verticale nu va trece peste 0,01.

Dacă zidăria nu se tencuește, scobirea și umplerea rosturilor se va face întocmaĭ ca pentru zidăria de moelóne tăiate, deosebire numaĭ că suprafețele acelor rosturĭ vor trebui a se afla chiar în planul cărămiḑilor.

Art. 23. Zidăriele de piatră uscată se vor executa cu moelónele așezate astfel ca să se atingă prin fețele cele maĭ marĭ bătute cu ciocanul și bine strînse unele lîngă altele prin sfărămăturĭ de piatră înfipte în tóte golurile. Pentru fețele vĕḑute, se vor reserva bucățile cele maĭ marĭ și maĭ regulate.

Aceste moelóne vor trebui a avea cel puțin 0,030 în adîncime. Pietrele supuse înghețuluĭ nu se vor tolera în zidărie.

Art. 24. Imbinările lemnelor vor fi pline și fără pene; găurile bulónelor vor fi exact, de calibrul acelor bulóne; piesele marĭ se vor regula exact, se vor ciopli și trage la rindea pe tóte fețele aparente.

Orĭ-ce piesă de lemn, care în minutul așezăreĭ saŭ chiar după așeḑare ar presinta defecte în calitatea lemnuluĭ și perfecția lucruluĭ, care n'ar fi fost observat înainte de întrebuințare, se va scóte și înlocui cu alta bună în comptul antreprenoruluĭ.

Pariĭ și dințarea se vor bate la adîncimea prescrisă de devis și vor ocupa locul destinat, aducînd în posiția normală pe aceĭ dintre parĭ care în timpul batereĭ s'ar fi depărtat din vre-o causă óre-care, și îndată după acésta se vor fixa prin babe saŭ cleşte (moises).

Cleștele între care vor trebui a se bate dințariĭ, vor fi bulonate pe parĭ; intervalul acestora se va verifica orĭ de cîte orĭ va fi trebuință; asemenea și numĕrul și lărgimea dințarilor, care vor trebui a le umplea exact, se vor hotărî în consecuența, tăindu-se din noŭ dințariĭ, de va fi trebuință, spre a le asigura o exactă alipire cu pariĭ.

Dințariĭ ce vor trebui a umple la fie-care interval se vor înfige de odată și se vor menține în posiția lor cu un al doilea rînd de cleşte mobile, fixate, pe parĭ maĭ jos de cît cele definitive, se vor bate cu precauțiune, trecênd de la unul la altul, pentru ca să se înfigă egal și progresiv. Procedînd astfel, va trebui ca după batere fie-care interval de parĭ să presinte o față regulată. Pariĭ și palplanșele vor trebui a fi retezațĭ exact de nivel și la înălțimea prescrisă.

Art. 25. Tóte ferăriele vor trebui a fi ajustate și așeḑate cu cea maĭ mare îngrijire. Antreprenorul e responsabil de orĭ-ce vițiurĭ ar resulta din așeḑarea ferărieĭ, atît pentru acele ferăriĭ, cît și pentru piesele în care ele se aplică, dacă din réua așeḑare s'ar causa vre-o degradere.

Vĕpseaua se va aplica în două saŭ treĭ rîndurĭ după prescripțiele proectuluĭ saŭ ordinele inscrise ale inginieruluĭ. Umplerea tutulor crăpăturilor se va face cu mastic de uleiŭ; aplicația colorilor se va face egal și fără nuanțe și destul de grósă, pentru ca colórea lemnuluĭ să dispară cu totul după trecerea a doua.

Bucățile de fier și fontă vor fi acoperite cu două rîndurĭ de colóre, din care cea dintîiŭ va fi roșie de miniŭ, care înlocuește gruntul de la lemne.

Cătrănirea lemnelor se va face în două saŭ treĭ rîndurĭ după prescripțiele proectuluĭ.

Catranul se aplică cald, introducêndu-l în tóte rosturile. Tóte îmbinările vor fi cătrănite înainte de așeḑare, și, orĭ de cîte orĭ se va cere de inginer, se va întrepune între fețele imbinate o fóie de hîrtie grósă îmbinată de catran.

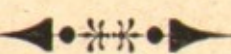
La a doua óră a dăreĭ catranuluĭ se va amesteca cu 6 saŭ 7 părțĭ la sută praf de var stins, prin imersiune și trecut prin sită.

Art. 26. Materialele ce vor proveni din dărămăturĭ, nu vor putea fi reclamate sub nicĭ un cuvînt de către antreprenor ; el va fi dator a le transporta cu preţurile statornicite în serie şi a le aşeḑa în chipul şi la locurile ce i se vor însemna de inginer pentru asemenea deposite.

Art. 27. Durata termenelor de garanţie pentru lucrările de artă este fixată la un an de la recepţia generală.

Art. 28. Pentru orĭ-ce condiţiunĭ neprevĕḑute aci, se va observa nouile condiţiĭ generale pentru lucrărĭ publice, care sunt obligatoriĭ pentru orĭ-ce întreprinḑĕtor. (¹)

Art. 29. Cînd natura specială a lucrărilor saŭ împregiurăreĭ locale ar necesita disposiţiunĭ contrariĭ la regulele puse în presentele condiţiĭ, asemenea disposiţiĭ se vor arăta în detaliŭ în devisul special al lucrăreĭ şi vor fi obligatoriĭ pentru antreprenorĭ.

UN CAS PARTICULAR DE PUTREḐICIUNE

La orĭ-ce clădire şi în special la clădirile publice prima obligaţiune ce se pune constructoruluĭ, este de a întrebuinţa materiale alese şi de a lucra conform regulelor arteĭ.

In vederea necesităţiĭ de a obţine clădirĭ solide şi durabile, devisele şi caetele de sarcinĭ stabilesc în mod amĕnunţit condiţiunile în care trebue sĕ se execute o lucrare şi de ce calităţĭ sĕ se bucure materialele ce se aduc la clădire.

Atît modul de executare cît şi calitatea materialelor, se pot controla, în timpul lucruluĭ, prin agenţĭ specialĭ carĭ au sarcina de a observa ḑi cu ḑi şi pentru fie-care fel de lucrare dacă se execută tóte disposiţiunile technice prescrise.— Ast-fel : cărămidă, var, piatră, lemne, etc., tóte sunt vĕḑute înainte de a fi puse în lucru şi calitatea lor constatată. Se pare însă, că cu tótă inteligenţa şi capacitatea agenţilor de supraveghiare şi cu tótă ştiinţa architectuluĭ dirigent, totuşĭ se póte întîmpla ca óre-care defecte ale unor materiale sĕ le scape la control, provocând maĭ tîrḑiu defecte şi pagube enorme la o clădire.

Ast-fel este casul întîmplat la aripa dréptă a clădireĭ ocupată de Ministerul Domenielor, unde *tótă lemnăria* se constată a fi atinsă de o bólă distrugătóre, provocată de o ciupercă *„Merulius lacrymans“* ce se află în lemn, la punerea luĭ în clădire, dar care nu putea fi observată în momentul executăriĭ lucrărilor.

Iacă cum s'aŭ petrecut faptele, în special :

Acuma cincĭ anĭ, Ministerul Domenielor, hotăreşte clădirea uneĭ noĭ aripe la localul sĕŭ din Calea Victorieĭ, dînd lucrarea prin întreprindere conform legeĭ.

Executarea lucrărilor s'a urmat în mod regulat, maĭ în tot timpul construcţiuneĭ, numaĭ o parte din tencuelile interióre aŭ trebuit sĕ se facă în timpul erni, cu mangale şi sobe prin camere.

Din acéstă împrejurare defavorabilă a resultat că lemnăria a fost pusă în o stare de umeḑélă saturată, prin evaporaţiĭ saŭ vărsărĭ de lichide. Fără a se lăsa timpul necesar de uscare, imediat după terminarea tencuelilor, s'a făcut tavane şi podelĭ, ast-fel că lemnăria a fost închisă ermetic cu apa în ea.

Este de netăgăduit că prin acéstă procedare grăbită grindăria de brad cel puţin, era pusă în o situaţie defavorabilă de conservare, şi era expusă la o putreḑélă sigură din causa udătureĭ ce o atinsese. Rĕul fiind închis însă nu s'a putut constata, ast-fel că de abia după cincĭ anĭ, se observă că o parte din parchete şi din tavane încep a se lăsa prin propria lor greutate, ceea-ce denota o slăbire complectă. Procedîndu-se la desfacerea podelilor în acele locurĭ, s'a constatat că grindărie, şipcĭ, podelĭ între grinḑĭ, căptuşelĭ de parchete şi chiar parchetele de stejar, eraŭ putrede complect, gata de a se surpa de la un moment la altul. Faţă cu acéstă situaţie periculósă, Ministerul Domenielor s'a adresat la doĭ învăţaţĭ agricultorĭ şi silvicultorĭ, d-niĭ Munteanu şi Danielescu, carĭ au fost însărcinaţĭ, a examina casul şi a se pronunţa asupra bóleĭ ce a declarat distrugerea lemnărieĭ.

Cu competinţa desĕvîrşită ce o aŭ, d-niĭ Munteanu şi Danielescu, aŭ studiat bóla în tóte amĕnuntele sale, expuind resultatul cercetărilor ce aŭ făcut, în raportul ce dăm aci maĭ jos în tot coprinsul sĕŭ, fiind fórte interesant şi fórte instructiv, pentru orĭ-ce architect, inginer, constructor saŭ simplu proprietar.

Iacă documentul.

. . . .

Din cercetările nóstre resultă, cum că tótă lemnăria, atît cea de brad, cît şi cea de stejar, cu deosebire în apropierea zidurilor, este cu desăvîrşire infectată şi atacată de o ciupercă în ambele etage ale aripeĭ drepte.

Din caracterele exterióre ale aceseĭ ciupercĭ, avĕnd în vedere şi efectele desastróse ce le esercită asupra lemnuluĭ, precum şi din studiul microscopic ce am făcut, resultă d-le Ministru, în mod indubitabil cum că aci avem aface cu ciuperca din familia Hymenomyectelor, cunoscută sub numele de *Merulius lacrymans*, saŭ cu bóla numită de Franceşĭ, la *pourriture séche*.

Savantul Robert Hartig care 'şĭ-a consacrat tótă viaţa numaĭ studiuluĭ bólelor lemnuluĭ se exprimă ast-fel asupra aceseĭ ciupercĭ la pagina 96 a magistraluluĭ sĕŭ op intitulat „Lehrbuch der Baumkrankheiten“ :

Dintre tóte ciupercile miceliul de Merulius lacrymans se propagă maĭ repede şi acţiunea sa distrugătóre este cea maĭ intensă. Miceliul (saŭ corpul) aceseĭ ciupercĭ se propagă în două forme şi anume : întîiŭ în formă de filamente saŭ fire fórte subţirĭ şi tare ramificate în interiorul ţesătureĭ lemnuluĭ, printre fibrele lemnóse, prin urmare invisibile pentru ochiul nearmat cu un microscop şi produce o descomposiţiune a lemnuluĭ, care privită superficial seamănă cu acea produsă de Polyporus sulfureus şi P. Vaporarius. Lemnul atacat devine spărgător, crapă, se consumă repede, iar în privinţa calităţilor technice se apropie de lemnul incomplect carbonisat. In crăpăturile lemnuluĭ saŭ şi la suprafaţa sa, se desvoltă din miceliul filamentos nişte peliţe saŭ cordóne de miceliŭ, care se pot întinde şi pe ziduri, presentînd une-orĭ şi pete brune roşcate.

(¹) Acelea ce am publicat maĭ sus.

Propagarea acesteĭ ciupercĭ distrugătóre se face în două modurĭ. Firele de miceliŭ cresc repede în interiorul lemnuluĭ şi creşte încă şi maĭ repede sub formă de pelițe şi cordóne albe pe suprafața lemnuluĭ şi în crăpăturĭ şi se întinde ast-fel plecînd dintr'un singur punct printre lemne şi prin crăpăturile ziduluĭ pe părțĭ întregĭ ale edificiuluĭ.

Condițiunea cea maĭ esențială pentru existența acesteĭ ciupercĭ este aerul umed şi confinat, care comunică umiditatea lemnuluĭ din clădire, adese-orĭ însă póte să derive umiditatea şi din lemnul incomplect uscat. Se póte vedea cît este de simțitor miceliul de Merulius lacrymans contra seceteĭ din faptul că duşumelele, căptuşelile de scîndurĭ de pe lîngă zidurĭ, uşĭ, ferestre, etc, sunt cu totul distruse în partea internă, pe cînd stratul gros abia de cîțĭ-va milimetri de la suprafață şi care a fost expus curenților de aer, nu lasă să se vadă nicĭ cea maĭ mică schimbare. In asemenea casurĭ, de multe orĭ presența ciuperceĭ nu se cunóşte de cît prin sunetul particular al lemnuluĭ saŭ prin faptul că lemnul se sparge prin o presiune destul de mică.

Am citat, d-le Ministru, propriele cuvinte ale luĭ R. Hartig, a căruĭ autoritate este incontestabilă în cestiunile de pathologie silvică, fiind-că ele descriŭ fórte fidel maladia ce s'a introdus în lemnăria de la localul Ministeruluĭ Domenielor. In adevĕr inspectînd grinzile de la tavanurĭ şi scîndurile de sub parquet, maĭ cu seamă în apropiere de zidirĭ, de asemenea şi căptuşala de lemn de pe lîngă zid, observăm că lemnul este cu desăvîrşire putred, pare parțial carbonisat şi sub o mică presiune se reduce aprópe în pulbere. Acțiunea distrugătóre a acesteĭ ciupercĭ se manifestă după cum uşor se póte observa în grinzile tavanuluĭ din sala licitațiunilor, şi prin faptul că lemnul se consumă, se contrage mult sub acțiunea acesteĭ putrezelĭ uscate, de unde resultă crăpăturĭ profunde în sensul secțiuneĭ transversale a grinzilor.

Aceste crăpăturĭ reduc aprópe la zero resistența grinzilor de tot atacate şi slăbesc fórte mult pe acelor atacate maĭ de curînd; aşa în cît un tavan susținut de asemenea grinzĭ póte să cadă în orĭ-ce moment.

Bóla acésta se propagă fórte repede şi nu se póte opri în mod eficace prin nicĭ un mijloc.

Este destul ca într'o clădire să fie o singură piesă de lemn bolnav pentru a contagiona şi expune uneĭ distrugerĭ sigure tóte piesele de lemn cu care are vre-un contact, îndată ce condițiunele de umiditate sunt favorabile.

Focarul acesteĭ bóle probabil că a fost întîiŭ în lemnăria de la tavanul saleĭ de licitațiunĭ, de unde rĕul s'a propagat maĭ departe.

Condițiunile favorabile pentru propăşirea bóleĭ se găsesc tómna, iarna şi primăvara, cînd aerul este încărcat fórte mult de umiditate şi cînd umiditatea aeruluĭ se comunică uşor lemnuluĭ.

In felul acesta ne putem explica pentru ce bóla lemnuluĭ este mult maĭ înaintată la lemnăria ce conrespunde la coridóre şi în genere în părțile clădireĭ, unde peste iarnă nu s'a încălḑit de loc saŭ s'a încălḑit prea puțin localul şi la intervale lungĭ. In asemenea locurĭ aerul, şi prin urmare şi lemnăria, sunt maĭ umede decît în localurile încălḑite, condițiune care a favorisat maĭ mult desvoltarea ciuperceĭ.

Bóla este fórte înaintată la tavanul săleĭ de licitațiĭ şi prin coridórele ambelor etage, iar restul aripeĭ drepte este contaminat, după cum am constatat prin cercetărĭ microscopice.

Fața cu o asemenea situațiune gravă, spre a evita orĭ-ce pericol credem, d-le Ministru, că este neapărat de lipsă, în interesul siguranțeĭ personaluluĭ, ca să se evacueze imediat părțile maĭ atacate ale clădireĭ şi să se studieze în acelaşĭ timp şi tóte cele-alte părțĭ, spre a vedea pînă unde se întinde contagiunea.

Ca mijloc de însănătoşare nu există nicĭ unu şi nu se póte remedia acest rĕŭ decît scoțînd tótă lemnăria, nu numaĭ cea bolnavă ci şi cea contaminată, deschiḑênd tencuiala internă pînă la rosturĭ şi spălînd bine zidul cu o soluțiune saturată de sulfat de cupru, care omóră filamentele şi sporiĭ de ciupercă ce s'ar afla în zid.

Numaĭ după facerea acesteĭ desinfecțiunĭ complecte, se póte procede la punerea alteĭ lemnăriĭ nouĭ injectată şi acésta cu sulfat de cupru şi luînd tóte precauțiunile spre a evita o nouă infectare a lemnuluĭ.

Avênd în vedere înlesnirea prodigiósă, cu care se propagă acéstă ciupercă eminamente contagiósă, şi spre a evita nouĭ infecțiunĭ. este de asemenea neapărat de lipsă ca lemnăria bolnavă şi infectată ce se va scóte din clădire să se distrugă prin ardere.

In urma acesteĭ constatărĭ, Ministerul a şi luat mĕsurĭ, ca să înlocuéscă tótă lemnăria actuală atacată.

Casul de la Ministerul Domenielor, nu este unicul care s'a întîmplat, dar dacă nu s'a vorbit şi de alte casurĭ, causa a fost că ele n'aŭ avut importanța acestuia, totuşĭ trebue sĕ constatăm că materialul lemnos, bradul maĭ cu sémă, este de fórte próstă calitate şi conține defecte ascunse de acelea carĭ, pe lîngă paguba ce produce, pot pune în pericol existența celora ce locuesc clădirile în carĭ s'a întrebuințat bradul.

Fața cu acest accident important, credem că este mare nevoe a se începe injectarea lemnăriĭ, (grinḑile cel puțin) şi a se lua mĕsurĭ de facilitarea aerisiriĭ planşeurilor de brad.

ANTREPOSITELE DE VINURI DIN BUCUREŞTI

Incă pe timpul cînd d. Cîmpineanu era Primar, subsemnatul a făcut parte din o comisiune ce se întrunea în localul Ospeluluĭ Comunal, spre a pune basele unuĭ program de construcțiune pentru Antrepositele de vinurĭ din Capitală.

De atuncĭ a trecut multă vreme, fără însă a se face un pas înainte pentru fundarea acestuĭ Stabiliment, care era menit a aduce un bine comerțuluĭ de vinurĭ şi o înlesnire pentru comersanțĭ. Numaĭ sub actualul guvern şi fiind d. Pache Protopopescu ca Primar al Capitaleĭ, s'a luat inițiativa spre a se construi acéstă rampă închisă, şi pentru care s'a destinat prin buget suma de 420,000 leĭ.

Destinul a vrut ca eŭ să fiŭ numit architect şef al Primărieĭ şi ca atare am fost însărcinat cu elaborarea planurilor pentru construcția de maĭ sus.

Locul destinat pentru acéstă mare construcție, era locul comuneĭ dintre Casarma Malmaison şi Cheŭ.

Pe basa acestuĭ loc şi a fermelor de fer vechiŭ ce cumpărase Primăria de la un comisionar pe un preț minim de vre-o 15000 l. n., am întocmit proiectul ast-fel după cum s'a esecutat. Tîrziŭ şi după ce se dăduse lucrarea în întreprinderea d-luĭ Schwalbach, se face cunoscut Primărieĭ că pe locul menționat se va construi gara centrală. Acum încep greutățile de a se găsi un loc favorabil şi destul de mare spre a face față uneĭ ast-fel de lucrărĭ şi a fi în acelaş timp în legătură cu drumul de fer.

In fine după multe cercetărĭ, singurul loc favorabil se găseşte, aşezînd clădirea chiar în albia veche a Dîmboviței lîngă calea Grozăveştĭ şi în dosul fabriceĭ d-luĭ Lessel.

Inainte de a se începe cu construcția, s'a făcut sondagiele necesare şi studiarea unuĭ plan de situație, pentru a stabili

căile de comunicațiune și legătura cu calea ferată comunală.

După cum spuseĭ, clădirea executându-se în albia veche a Dîmboviței era de prevĕḑut că fundațiunile nu se vor putea executa în beton de var hydraulic, căcĭ apa isvorea din teren deja la o adîncime de 0,500 m., nevoit dar am fost spre a executa fundațiunele cu beton de ciment, de unde a resultat un spor de cheltuială neprevĕḑută pentru Comună. Odată de fundațiunĭ scăpațĭ, lucrările 'șĭ-aŭ mers cursul lor regulat și clădirea s'a terminat în doĭ anĭ de ḑile, remîind numaĭ de a se face drumurile și căile ferate care va lega Antrepositele de vinurĭ cu calea ferată comunală.

Intreaga constructiune este executată din materialele cele maĭ solide; cărămida este de cea presată din fabrica Societățiĭ romîne de construcțiune. Piatra întrebuințată la stîlpiĭ din pivniță precum și scările este piatră din carierile de la Bellia. Invelitórea este de zink No. 13. Lemnăria nu s'a întrebuințat la acéstă clădire de cît la tîmplărie și astăriala învelitóreĭ. Tóte bolțile pivnițelor sunt executate între traverse de fer armate, și cu modul acesta am reușit a obține o pivniță spaciósă, fără ca stâlpiĭ de sprijinire să încurce manevrarea butóelor.

Pivnița este tótă betonată și cimentată. Betonul s'a executat în o grosime de 0.30 m., ca să împedice orĭ-ce infiltrațiune și spre a obține o pivniță uscată, salutară conservăreĭ vinurilor. Afară de acésta s'a lăsat și ventilația necesară în ḑidurĭ, precum s'a canalisat și solul, ast-fel că pivnița să se pótă spăla și curăți. Aceste canalurĭ staŭ în legătură cu canalul cel mare care l'am construit tot cu acéstă ocasiune, fiind-că, cînd vin apele marĭ, canalul colector este menit a conduce parte din apele Dîmboviței, de aceea și mărimea secțiuneĭ luĭ.

De la pivniță conduce o scară mare cu treĭ camurĭ la rampa închisă din partere.

Comunicația pentru butóe între partere și pivniță se efectuiază prin 4 deschiḑeturĭ în bolte, care sunt acoperite cu capace solide de fer. Patru macarale marĭ înlesnește ridicarea și lăsarea butóielor în pivniță. Macaralele suportă fie-care o greutate de kgr. Tot ast-fel de macarale se vor așeza și la porțile pivniților pentru ridicarea butóelor în care.

Parterul cuprinde o suprafață construită de .... m², iar pivnițele aŭ o suprafață de .... m². Pe acest spațiŭ e loc pentru 3000 butoae de vin.

Funcționarea acestuĭ antreposit se va petrece în modul următor:

Vinurile ce vin din provincie în Capitală, se vînd saŭ în Bucureștĭ saŭ în județe. Vinurile pentru oraș se descarc în parterul rampeĭ și prin urmare vor plăti și taxele de accise. Vinurile însă care staŭ în deposit în pivniță acelea vor plăti taxele numaĭ dacă se vînd pentru București. Butoaele se descarcă în rampa din partere, în cas de se vînd ele se încarcă pe cea-laltă parte a haleĭ unde stă la dispositie un drum asfaltat sub care sunt pivnițĭ. Vinurile care se vînd din pivniță aŭ alt drum la disposiție și care se află la nivelul pivnițelor.

Aceste aranjamente se pot vedea din ilustrația secțiĭ transversale a antrepositelor. Drumul de sus urcă în o pantă dulce spre calea Grozăveștĭ și descinde spre cheul Dîmboviței.

Drumul de jos începe de la cheul Dîmboviței, descinde spre pivnițĭ și apucă pe sub podul drumuluĭ de fer tot spre calea Grozăveștĭ.

Spre a susține terasamentele drumuluĭ de sus, s'a construit un zid de sprijinire de o lungime de 300 m., care începe cu o grosime de $1^1/_2$ cărămidă grosime și sfîrșește cu o zidărie grósă de 8 cărămiḑĭ.

In general dificultățile de constructiune la acéstă lucrare aŭ fost marĭ.

Maĭ întîiŭ plasarea clădireĭ pe teren în raport cu studiul făcut pentru degajamente de drumurĭ și liniĭ ferate. Fundarea clădireĭ pe un teren slab și mocirlos. Calculele de resistență a bolților pentru greutatea enormă de butoae pline, așeḑate unul lîngă altul și manevrarea lor. La o parte din pivniță chiar a venit ca surplus de greutate și mișcările carelor pline, căcĭ d'asupra acesteĭ pivnițĭ este drum. Intrebuințarea fermelor vechĭ de fer, provenite din o magazie de furage din timpul rĕsboiuluĭ și care se aflaŭ în o stare de plîns, pentru a combina întréga construcțiune.

Cu tóte acestea a maĭ rĕmas multe de făcut pentru ca aceste antreposite să funcționeze.

1) Drumurile nu sunt încă terminate;
2) Calea ferată trebue construită;
3) Lipsește o casă de administrațiune și un local de bursă.

Cînd se vor esecuta și aceste lucrărĭ, atuncĭ și comuna 'șĭ ar avea compensațiunea pentru sacrificiele aduse, căcĭ acéstă rampă va aduce un venit colosal caseĭ comunale.

G. Mandrea.

SAPATURI SI DESCOPERIRI

In Asia centrală ruséscă s'a descoperit resturile unuĭ oraș important care era compus cu totul din caverne tăeate în stîncă.

Acest oraș era situat pe malul drept al rîuluĭ Amu-Daria (oxus) în vecinătatea bochareĭ Karhi.

După inscripțiĭ, monede, etc. ce s'aŭ găsit, se pare că orașul subteran a existat prin secolul al doilea înainte de era creștină.

Unele locuințe sunt cu maĭ multe etage.— S'a descoperit starde și piețe întregĭ fórte bine conservate.

***

Cu ocasia marilor lucrărĭ comunale ce se face la Roma, s'a descoperit apróре de templul Vesteĭ, în vechiul Forum, un *cippus* acoperit cu o inscripție, care arată numele vestaleĭ în onórea căria era făcut.

In cartierul Transtener, pe marginea noueĭ alee Viale del Re s'a găsit de asemenea o inscripție pe o placă de marmură dedicată luĭ Hercule și Silvanus de către un óre care Appolonius, desrobit imperial și *praeco familiae castresis*.

Săpîndu se fondațiunile noueĭ stațiunĭ Terracina, s'a găsit construcțiĭ din era romană, făcînd parte dintr'un *myplacum*

In timpiĭ din urmă acest teren servise de cimitir; s'a găsit statuĭ de marmură și un conduct de apă care după cum arată o inscripție—a aparținut *Republicii Terracinensis*.

In alte escavațiunĭ practicate în același loc, s'a găsit alte douĕ statuĭ în fórte bună stare: una o copie a Faunuluĭ luĭ Praxiteles, iar cea l'altă o statue a unuĭ împărat roman îmbrăcat cu o cuirasă. Acéstă statue, din nenorocire, n'are capul, și este maĭ mare ca mărimea naturală.

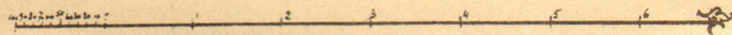
***

S'a descoperit la Milo o statue representînd un atlet de o mărime extraordinară.

Acéstă statue, de o valóre artistică fórte mare, s'a descoperit tot în cîmpul unde s'a găsit celebra *Venus de Milo*, care face admirația visitatorilor Luvruluĭ.

Statua a fost depusă la Atena.

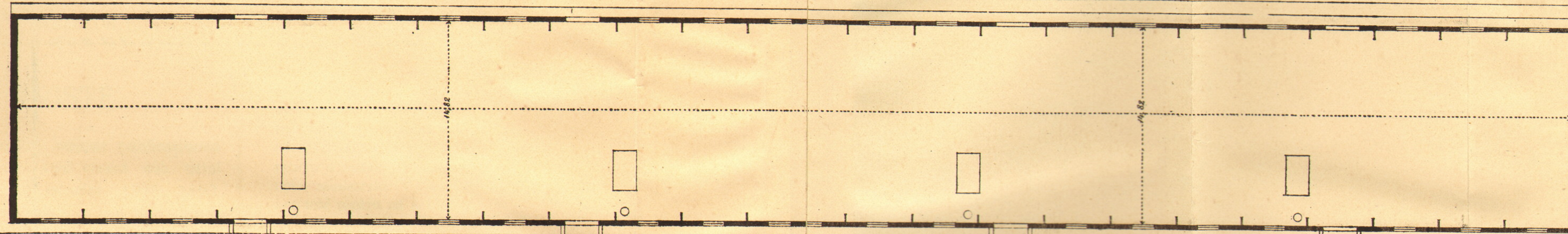
PROIECT PENTRU ENTREPOSITUL DE VINURI

G. Mandrea
Architect.

PROIECT pentru ESITUL de VINURI

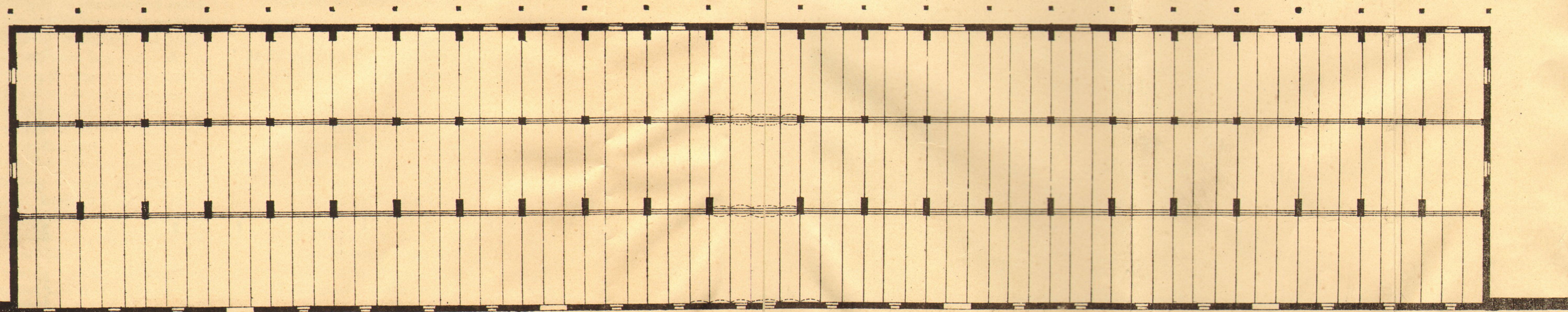
Plan

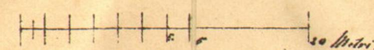

Pl

G. Mandrea